

הלכות עבודה זרה פרק ט - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור – פרק ט' פון הלכות עבודה זרה (רמב"ם)

הקדמה צום פרק

דער סדר פון דעם רמב"ם אין הלכות עבודה זרה:

- **פרקים א-ה** – עיקר דיני עבודה זרה, דער פולחן גופא, די עובדי עבודה זרה.

- **פרקים ז-ח** – זייטיגע דינים: ביטול עבודה זרה, איסורי הנאה פון עבודה זרה.

- **פרק ט** – א נייע לעוועל: **משא ומתן מיט עובדי עבודה זרה** – דער קשר מיט גוים בכלל, ספעציעל ביזנעס-באציאונגען.

חידוש אין סדר הרמב"ם לעומת סדר המשנה: דער רמב"ם שטעלט דעם ענין פון „לפני אידיהן“ ערשט אין פרק ט', נאכדעם ער האט דורכגעגאנגען אלע עיקרי דיני עבודה זרה. אבער **מסכת עבודה זרה הייבט זיך אן** מיט „לפני אידיהן של גוים“ – אויף סדר הזמנים, ווי מסכת פסחים הייבט אן מיט „אור לארבעה עשר בודקין את החמץ“. דערין ליגט א **רמז**: א אידישע לעבן דרייט זיך ארום אידישע ימים טובים (עשה), און דער לא תעשה איז זיך אוועקצושטעלן פון גוי'אישע גאאות. ראה פון דעם פסוק „אלהי מסכה לא תעשה לך, את חג המצות תשמור“ – די גמרא לערנט אז מבזה את המועדות איז כאילו עובד עבודה זרה. אויך פון הלל: „אסר חג בעבותים עד קרנות המזבח.“

פראקטיש איז דאס דער מערסט נוגע-להלכה טייל פון הלכות עבודה זרה, ווייל וועלכער איד דינט ממש עבודה זרה? אבער יעדער איד וואס לעבט צווישן גוים דארף וויסן ווי צו דיעלן מיט זיי.

הלכה א – שלשה ימים לפני אידיהם

דער רמב"ם: שלשה ימים לפני אידיהם של גוים אסור ליקח מהם ולתת להם דבר המתקיים. ואסור להלוותם ולהלוות מהם, לפרוע חוב מהם ולפרוע להם. אבל מלוה על פה מותר, מפני שהוא כמציל מידם.

פשט:

דריי טעג פאר גוי'אישע גאאות טאר מען נישט האנדלען מיט גוים, ווייל דער גוי וועט זיך פרייען פון דעם ביזנעס און גיין דאנקען זיין עבודה זרה ביי זיין חגא. דאס גילט פאר קויפן, פארקויפן (דבר המתקיים), בארגן, פארבארגן, און באצאלן/אייננעמען חובות (מלוה בשטר אדער מיט משכון). א מלוה על פה איז מותר ווייל דער גוי פרייט זיך נישט – ער וואלט זיך געקענט ארויסדרייען, איז דאס אז דער איד נעמט עס איז „מציל מידם.“

חידושים און הסברים:

1. „אידיהם“ – **לשון פון צרות:** די גמרא דרשנ'ט „אידיהם“ ווי „איד“ – צרות, נישט סתם גאאות.

2. **טעם פון דעם איסור** – צוויי כיוונים:

- **פשוט:** דער גוי וועט גיין אין קירכע ביי זיין חגא און דאנקען זיין עבודה זרה אויף דעם ביזנעס, און אידן טארן נישט האבן א חלק אין דעם (לפני עיוור – דער גוי וועט מודה זיין לעבודה זרה).

- א **ברייטערער רעיון:** חז"ל האבן נישט געוואלט אז אידן זאלן אריינגעצויגן ווערן אין דעם גוי'אישן חגא-סביבה – נישט נאר צוליב לפני עיוור, נאר אז אידן זאלן זיך מרחק זיין פון גוי'אישע חגאות. מ'זאל נישט האבן אז א אידן'ס „בעסטע סיזען“ איז ארום די גוי'אישע חגא (ווי

קריסמעס). די נושאי כלים פון שולחן ערוך האבן שוין מתיר געווען, אבער דער יסוד בלייבט.

3. **דבר המתקיים vs. דבר שאינו מתקיים:** נאר א דבר המתקיים איז אסור. א דבר שאינו מתקיים ווי ירקות ותבשיל איז מותר **עד יום אידם**, ווייל ביז דעם יום טוב האט ער שוין אויפגעגעסן און פארגעסן דערפון – ער וועט נישט דאנקען דערויף.

4. **מלוה על פה – הסבר:** דער גוי פרייט זיך נישט ווען ער באצאלט א מלוה על פה, ווייל ער וואלט זיך געקענט ארויסדרייען (קיים ראה, קיין שטר, קיין משכון). דערפאר איז דאס „מציל מידם“ – דער איד רוקט ארויס פון אים וואס ער קען. א נאך א טעם: דורך אייננעמען די מלוה על פה **נעמט מען אוועק געלט פון דעם גוי** – ער האט ווייניגער געלט פאר זיין יום טוב, סאו עס איז אפילו א מעלה.

הלכה א (המשך) – ארץ ישראל vs. חוץ לארץ

דער רמב"ם: במה דברים אמורים – בארץ ישראל. אבל בשאר ארצות אינו אסור אלא יום אידם לבד.

פשט:

דער איסור פון דריי טעג גילט נאר אין ארץ ישראל. אין חוץ לארץ איז נאר יום אידם אליין אסור.

חידושים און הסברים:

צוויי טעמים פאר דעם חילוק:

- **טעם א:** אין גלות זענען אידן מער געבונדן צו גוים פאר פרנסה, מ'קען נישט אסר'ן דריי טעג ווייל עס וואלט געשאטן דער גאנצער אידישער פרנסה. חז"ל האבן דערפאר מגביל געווען דעם איסור צו יום אידם אליין.

- **טעם ב:** די גוים אין חוץ לארץ זענען נישט אזעלכע פרומע גוים – זיי זענען ווייניגער עובדים. אין ארץ ישראל זענען די גוים געקומען פאר רעליגיעזע סיבות (קרייצציגלער, גלויביגע), מיט א שטארקע אמונה. אין חוץ לארץ (ווי רויס/איטאליע) איז יעדער „פרום“ אבער קיינער מיינט עס נישט ערנסט – „ירושלים סינדראם“ – אין ארץ ישראל מיינט מען עס ערנסט.

הלכה א (המשך) – נשא ונתן בדיעבד

דער רמב"ם: אויב א איד האט עובר געווען און נשא ונתן עמהם בשלשה ימים – הרשות בידו, די געלט איז מותר בהנאה.

פשט:

בדיעבד איז דאס וואס מ'האט פארדינט מותר. דאס ווייזט אז דער גאנצער איסור איז א גזירה דרבנן.

חידושים און הסברים:

אבער ביום אידם גופא – דארט איז בדיעבד אסור בהנאה, ווייל דאס איז א **קנס פון חז"ל**. פארוואס איז ביום אידם שטרענגער? ווייל ביום אידם איז א גרעסערע טשענס אז דער גוי וועט ממש ברענגען א קרבן אדער נוצן די געלט דירעקט פאר עבודה זרה, נישט נאר סתם דאנקען.

„שלשה ימים“ מיינט נאר לפני – די דריי טעג זענען נאר פאר דעם חגא, נישט נאכדעם.

הלכה ג – איסור לשלוח דורון לגוי ביום אידו

יעדע וואך (דריי טעג פאר זונטאג), און זונטאג אליין איז אסור אומעטום. דאס זעלבע גילט פאר אלע זייערע חגאות.

חידושים און הסברים:

1. **מקור אין גמרא:** שמואל אומר, „נוצרים יום אידם יום ראשון.“ דער רמב"ם פארשטייט אז „נוצרים“ אין דער גמרא מיינט תלמידי אותו האיש (יעזוס), וואס האט געהאלטן אז ער איז משיח.

2. **טעם פארוואס נוצרים זענען עובדי עבודה זרה:** דער רמב"ם האלט אז זיי דינען צוויי געטער – די שילוש (Trinity) איז מער ווי איין גאט, און דאס איז עבודה זרה. דער רמב"ם זאגט דאס בפירוש.

3. **שיטת תוספות – צוויי היתרים:** (1) תוספות איז בכלל מתיר געווען צו טון משא ומתן בימי אידיהם, וואס דער שולחן ערוך פסק'נט אז מ'פירט זיך אזוי. (2) תוספות זאגט אין אן אנדערע פלאץ אז נוצרים זענען נישט נשבע בשם עבודה זרה ממש, נאר „בשיתוף“ – זיי גלייבן אין דעם אייבערשטן פלאס נאך א גאט. תוספות טענה'ט אז א גוי מעג דינען דעם אייבערשטן בשיתוף מיט נאך א גאט (שיתוף), און דעריבער איז עס נישט עבודה זרה גמורה פאר א גוי. דער רמב"ם האלט נישט פון דעם היתר פון שיתוף.

4. **שיטת המאירי:** דער מאירי זאגט אז „נוצרים“ וואס דער רמב"ם מיינט האט עפעס צו טון מיט א „נצר“ (branch). דאס איז נישט אזוי פשוט.

5. **צי פראטעסטאנטן זענען אנדערש ווי קאטאליקן:** כמעט אלע נוצרים – סיי קאטאליקן סיי פראטעסטאנטן – גלייבן אין די שילוש (Trinity), און דאס האט זיך נישט געטוישט. מענטשן האבן ליב צו זאגן אז ס'איז אנדערש, אבער עס איז נישט אמת. די עיקר סברא פון דעם רמב"ם – אז זיי גלייבן אין דריי געטער (אפילו אז זיי זאגן ס'איז איינס, מיר גלייבן זיי נישט) – גילט פאר אלע.

6. **להלכה למעשה:** פראקטיש דארף מען פרעגן א רב, ווייל די ראשונים'ס שיטות זענען מער רעלעוואנט פאר'ן הלכה היינט ווי דער רמב"ם'ס שיטה אליין. פראקטיש פירט מען זיך נישט אזוי – מ'קען נישט זאגן אז מ'טאר נישט פארקויפן פאר גוים זונטאג. אין געוויסע פלעצער מוזן געשעפטן פארמאכן זונטאג, וואס איז „זייער שבת.“

הלכה ה – יום שהעמידו בו מלך / ימים טובים פון מערערע טעג

דער רמב"ם: יום שהעמידו בו הגוים מלך – אן inauguration day, וואו מ'שטעלט אויף א מלך, און מ'איז מקריב קרבנות און מ'דאנקט די עבודה זרה – הרי זה יום אידם, ושאר הימים אסור שלשה ימים לפניו.

אויך: הואיל וידוע שלעובדי עבודה זרה ימים רבים, מהם שלושה ומהם עשרה ומהם עשרים, כל אותם הימים כיום אחד, כולם אסורים אם שלושה ימים לפניהם.

פשט:

א נאציאנאלער יום אידם ווירקט אויף אלע גוים דריי טעג פריער. ווען דער יום איד פון די גוים איז מערערע טעג (3, 10, 20 טעג), רעכנט מען אלע טעג ווי איין יום איד, און מ'לייגט צו דריי טעג פאר דעם גאנצן בלאק.

חידושים און הסברים:

דאס גילט נאר ווען ס'איז א נאציאנאלע זאך – ווען די גאנצע מלכות פייערט. א פריוואטע גוי'אישע שמחה האט אנדערע דינים (זעה ווייטער).

הלכה – גוי שעשה אידו לעצמו (פריוואטע שמחות)

דער רמב"ם: גוי שעשה אידו לעצמו – ביום שנולד בו, יום תגלחת זקנו ולורתו, יום שעלה מן הים, יצא מבית האסורים, משתה לבנו – אין אסור אלא אותה היום ואותו האיש בלבד.

פשט:

א פריוואטע שמחה פון אן איינצלנעם גוי איז נאר אסור יענעם טאג און נאר מיט יענעם מענטש.

דער רמב"ם: ואסור לשלוח דורון לגוי ביום אידו, אלא אם כן היה נודע לו שאינו מודה בעבודה זרה ואינו עובדה.

פשט:

מ'טאר נישט שיקן א מתנה צו א גוי אויף זיין יום איד, סידן מ'ווייסט אז ער גלייבט נישט אין עבודה זרה און דינט עס נישט.

חידושים און הסברים:

1. **חילוק צווישן משא ומתן און שלוח דורון:** ביי משא ומתן (ביזנעס) איז דער איסור דריי טעג פאר דעם יום איד, אבער ביי שלוח דורון (מתנה) איז דער איסור נאר אויפ'ן יום איד אליין. דער היתר פון „נודע לו שאינו מודה בעבודה זרה“ העלפט נאר ביי שלוח דורון, אבער נישט ביי משא ומתן דריי טעג פריער – ווייל ביי משא ומתן איז דא נאך א צדדית סיבה (ער גייט דאנקען פאר'ן ביזנעס).

2. **מקור פאר'ן היתר פון „נודע לו“:** קומט פון מעשיות אין די גמרא וואו אמוראים האבן זיך געפירט מתיר צו זיין ווען זיי האבן געוואוסט אז דער גוי איז נישט קיין עובד עבודה זרה.

3. **חילוק צווישן „עובד עבודה זרה“ און „מודה בה“:** דער רמב"ם פאדערט צוויי תנאים: ער דינט נישט עבודה זרה און ער גלייבט נישט דערין. „מודה“ מיינט ער גלייבט אז עבודה זרה איז אמת, אפילו אויב ער דינט עס נישט פראקטיש (ווי דער רמב"ם זאגט: „המודה בעבודה זרה אף על פי שאינו עובד“).

הלכה ג (המשך) – גוי ששלח דורון לישראל ביום אידו

דער רמב"ם: וכן גוי ששלח דורון לישראל ביום אידו, לא יקבלנו. ואם היה חושש לאיבה – נוטל בפניו ואינו נהנה ממנו.

פשט:

אויב א גוי שיקט א מתנה צו א איד אויף זיין יום איד, זאל דער איד עס נישט אננעמען. אבער אויב ער האט מורא פאר שגאה (איבה), מעג ער עס נעמען בפניו אבער נישט הנאה האבן דערפון.

חידושים און הסברים:

1. **טעם פארוואס מ'זאל נישט אננעמען:** דער גוי פרייט זיך אז דער איד קומט צו אים צו – דאס איז אזוי ווי ער באשטעטיגט דעם גוי'ס עבודה זרה.

2. **וואס איז דער טעם פון „אינו נהנה ממנו“?** א שאלה: איז עס א קנס אדער א ממשות'דיגער איסור הנאה? אויב עס איז א קנס – פאר וואס קומט אים א קנס, ער האט דאך נישט געטון קיין עבירה, ער מוז דאך נעמען צוליב איבה? אויב עס איז א ממשות'דיגער איסור הנאה – וואס איז דער יסוד? דער פארשלאג: דער איסור הנאה איז ווייל די סיבה פארוואס דער גוי שיקט די מתנה איז וועגן עבודה זרה (ער וויל דער איד זאל אים נאכדעם דאנקען), און דעריבער איז די הנאה פון דער מתנה אזוי ווי הנאה פון עבודה זרה.

3. **שיטת הלבוש:** ער חילוק'ט צווישן א גוי וואס איז עובד/מודה בעבודה זרה, און איינער וואס נישט. אויב מ'ווייסט אז דער גוי איז נישט קיין עובד עבודה זרה און גלייבט נישט דערין, קען מען הנאה האבן פון דער מתנה. אבער אויב דער גוי איז מודה בעבודה זרה, טאר מען נישט הנאה האבן.

הלכה ד – הנוצרים עובדי עבודה זרה הם

דער רמב"ם: הנוצרים עובדי עבודה זרה הם, ויום ראשון יום אידם. לפיכך אסור לשאת ולתת עמהם בארץ ישראל יום המישי יום שישי שבכל שבת ושבת, ואין צריך לומר יום ראשון עצמו שהוא אסור בכל מקום. וכן הדין להם בכל אידיהם.

פשט:

קריסטן זענען עובדי עבודה זרה, זונטאג איז זייער יום איד. דעריבער טאר מען אין ארץ ישראל נישט טון משא ומתן מיט זיי דאנערשטאג און פרייטאג

חידושים און הסברים:

1. **יום הולדת און חלאקה אין רמב"ם:** דאס איז דער איינציגער פלאץ אין רמב"ם וואו ער דערמאנט „יום הולדת" און אויך דער איינציגער פלאץ וואו ער דערמאנט א „חלאקה" (תגלחת). אין הלכות עבודה זרה ביי דער מצוה פון חלאקה (פאות) דערמאנט דער רמב"ם עס נישט „לוריתו" איז אן עבודה זרה מנהג – נישט גענוי קלאר וואס עס מיינט, אבער עס האט צו טון מיט שערות.

2. **משתה לבנו – וואס מיינט עס?** עס ווערט דיסקוטירט צי דאס מיינט א חתונה, א בר מצוה, אדער אן אנדערע סעודה. אין חז"ל זעט מען ביידע – דער חתן מאכט אליין די סעודה, אבער אויך דער טאטע מאכט די סעודה. דער רמב"ם ס'כוונה איז נישט גענוי קלאר.

הלכה – סימן פון עבודה זרה ביי מיתה

דער רמב"ם: יום שיומת להם בן מלך – אויך נאר יענעם טאג און יענע מענטשן. לכל מיתה ששורפין בה כלים ומקטירין קטורת – הרי זו מיתה עובדי עבודה זרה.

פשט:

דער סימן אז א לוויה/אראצייט איז פארבונדן מיט עבודה זרה איז ווען מען פארברענט כלים און קטורת.

הלכה – גוים וואס זענען נישט ממש עובדי עבודה זרה

דער רמב"ם: אין יום אידם אסור אלא על עובדי עבודה זרה בלבד. אבל הגוים שסומכין בהם ואוכלין ושותין ושומרין מועדותיהם כדרך מנהג אבותיהם, אבל אינם מודים במועדותיהם – הרי אלו מותרין לשאת ולתת עמהם.

פשט:

דער איסור פון יום אידם גילט נאר פאר גוים וואס טאקע גלייבן אין עבודה זרה. גוים וואס האלטן די טעג בלויז אלס קולטורעלע מנהג אבער גלייבן נישט באמת דערין – מיט זיי מעג מען האנדלען.

חידושים און הסברים:

1. **דאס איז דער יסוד פון דעם תוספות'ס היתר** וואס מען נוצט להלכה למעשה – אז די גוים פון היינט זענען בגדר „מנהג אבותיהם בידיהם" און נישט ממש מאמינים. זיי גייען נישט ערליך אין קירכע, זיי פראווען בלויז די טעג אלס קולטורעלע טראדיציע.

2. **„מודה" מיינט „מאמינים בו"** – דער רמב"ם'ס לשון „אינם מודים" מיינט אז זיי גלייבן נישט באמת אין דעם רעליגיעזן אינהאלט.

3. **דיגרעסיע: די מציאות אין רויים** אין רויים איז געווען אזא מציאות אז יעדער האט געהאט זיינע געטשקעס, מיט חסידים און עובדים. אבער דער גרויסער עולם – ארבעטער, „יוצא משעתם ואשם משעתם" – זענען נישט געווען קאנעקטעד צו דער עבודה זרה, זיי האבן עס נאר געטון ווייל דער אדון מאכט היינט א חגא. דאס איז דער מציאות פון „מנהג אבותיהם בידיהם" – אפילו אין יענע צייטן.

הלכה – פארקויפן זאכן פאר עבודה זרה

דער רמב"ם: דברים שמיוחדים לעבודה זרה אסור למכרם לעובדי עבודה זרה לעולם. אבל דברים שאינם מיוחדים, כגון לבונה זכה בכלל לבונה שחורה – מותר, ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבד לעבודה זרה.

פשט:

זאכן וואס זענען ספעציפיש פאר עבודה זרה (קרבנות, לבונה זכה אליין) טאר מען קיינמאל נישט פארקויפן. אבער ווען עס איז צעמישט מיט אנדערע זאכן (לבונה זכה צוזאמען מיט שחורה), מעג מען.

חידושים און הסברים:

1. **חילוק פון פריערידיגע דינים:** פריער האט מען גערעדט וועגן דעם חשש אז דער גוי וועט עס שפעטער נוצן פאר עבודה זרה (משום תקרובת). דא איז א נייע דין – זאכן וואס זענען **מיוחדים** פאר עבודה זרה, וואו דער איסור איז ממש ווייל מען איז מחזק ידי עובדי עבודה זרה.

2. **פארוואס מעג מען ביי צעמישטע לבונה?** א שאלה: איז דער טעם ווייל דער גוי וועט עס טאקע נישט טון (ווייל ס'איז צעמישט, וועט ער נישט אויסקלויבן), אדער איז עס א דין אין דעם חפצא אז עס איז נישט „מיוחד"?

3. **לפני עור בני נח:** דער יסוד פון דעם איסור איז **לפני עור** – מען טאר נישט העלפן א גוי טון אן עבירה (עבודה זרה איז אסור אויך פאר בני נח). דער כלל פון לפני עור איז אז עס גילט נאר ווען דער גוי האט נישט קיין אנדערע וועג עס צו באקומען – „תרי עברי דנהרא".

הלכה – פארקויפן כלי זין

דער רמב"ם: כשם שאין מוכרין לגוים דברים שמחזקין בהן ידיהן לעבוד עבודה זרה, כך אסור למכור להם דבר שיש בו נזק לרבים – דובים, אריות, כלי זין, כבלים, שלשלאות – ואסור למכור לגוי, ואסור למכור לישראל החשוד למכור לגוי. אויך אין מוכרין להם כלי זין לליסטים ישראל.

פשט:

דער רמב"ם פארברייטערט דעם איסור פון „מחזקין ידיהם" פון עבודה זרה צו שפיכות דמים. מען טאר נישט פארקויפן כלי זין פאר גוים, נישט פאר אידישע ליסטים, און נישט פאר אן איד וואס איז חשוד עס ווייטער צו פארקויפן פאר גוים.

חידושים און הסברים:

1. **דער לשון „מחזקין בהן ידיהן"** – דאס איז דער פרט פון אלע פריערידיגע דינים: מען שטיצט, מען מאכט גרינגער זייער עבודה זרה אדער שפיכות דמים.

2. **לפני עור ביי שפיכות דמים:** דער איסור צו פארקויפן כלי זין פאר א גוי איז באזירט אויף לפני עור – שפיכות דמים איז אסור אויך פאר בני נח (שבע מצוות). דער איסור צו פארקויפן פאר אן איד וואס וועט עס ווייטער פארקויפן פאר א גוי איז אויך לפני עור.

3. **דיגרעסיע: פראקטישע אפליקאציע – ארץ ישראל און וועפאנס** אין ארץ ישראל זענען דא מענטשן אינוואלווד מיט דער רעגירונג וואס פארקויפט סאפיסטיקירטע וועפאנס אויך פאר דיקטאטורשיפס. ערליכע אידן פירן אויף דערקעגן, ווייל דאס איז אן איסור פון מחזק ידי שפיכות דמים.

הלכה – היתר פון כורתים ברית

דער רמב"ם: היו ישראל שוכנים ביניהם וכורתים להם ברית – מותר למכור להם כלי זין להגן עליהם מפני אויביהם.

פשט:

ווען אידן וואוינען צווישן גוים און האבן א ברית (פעדעראלע שייכות, סיטיזנשיפ), מעג מען פארקויפן כלי זין פאר דעפענסיווע צוועקן – צו באשיצן דאס לאנד פון שונאים.

חידושים און הסברים:

1. **„כורתים להם ברית" = סיטיזנשיפ:** דער רמב"ם מיינט נישט א ספעציעלע ברית, נאר דאס וואס אן איד איז א בירגער פון דעם לאנד – דאס לאנד באשיצט אים, שיקט סאלדאטן פאר אים.

2. **דער היתר איז נאר „להגן מפני אויביהם"** – פאר דעפענס, נישט פאר אויסערע אגרעסיווע מלחמות.

3. **מקור אין גמרא:** ר' יהושע זאגט אז פרסיים (פערזער) מעג מען פארקויפן ווייל זיי זענען מגין אויף אונז. דער חילוק צווישן סתם גוים (א

אפילו צו קויפן א זאך. סטארס וואס זענען נישט דעקארירט – מותר.

חידושים און הסברים:

א שאלה: וויאזוי קומט מען בכלל אן אין די געשעפט, אויב מען טאר נישט אריינגיין אין דער שטאט? דאס שטיצט דעם תירוץ אז ווען מען האט נישט קיין ברירה (מען וואוינט שוין דארט), מעג מען אריינגיין אין די חנויות וואס זענען נישט מעוטרת.

הלכה – אסור לבנות כיפה של עמודים לעבודה זרה

דער רמב"ם: ואסור לבנות עמהם כיפה של עמודים לעבודה זרה. ואם עבר ובנאו – שכרו מותר. אבל בונה הוא לכתחילה טרקלין או חצר שיש בו אותה כיפה.

פשט:

מען טאר נישט בויען פאר גוים א כיפה (א רינדעכיגע דאך/סטרוקטור) וואס מען גייט אריינלייגן דערין עבודה זרה. אבער אויב ער האט עס שוין געבויט, איז זיין שכר מותר. און מען מעג לכתחילה בויען א טרקלין אדער חצר וואס שפעטער וועט מען אריינלייגן דארט די כיפה.

חידושים און הסברים:

1. פארוואס איז שכרו מותר בדיעבד? ווייל ווען ער האט עס געבויט איז עס נאך נישט געווען עבודה זרה – ס'איז נאך נישט משמש פאר עבודה זרה, נאר שפעטער לייגט מען אריין עבודה זרה.

2. כיפה מיינט נישט א גאנצע בילדינג – ס'מיינט ספעציפיש דער רינדעכיגער דאך/סטרוקטור (ווי אין א קלויסטער), דער פלאץ וואו מען לייגט ממז די עבודה זרה (למשל אין די פענסטער). אבער דער רעשט פון דער בילדינג (טרקלין, חצר) מעג מען בויען.

הלכה – המוכר בית לעבודה זרה

דער רמב"ם: המוכר בית לעבודה זרה – דמיו אסורין בהנאה, וילך אותם לים המלח. אבל גוים שאנסו ישראל וגזלו ביתו ושמו בו עבודה זרה ונתנו לו דמים – דמיו מותרין.

פשט:

ווער עס פארקויפט זיין הויז פאר עבודה זרה – דאס געלט איז אסור בהנאה, מען דארף עס אוועקווארפן אין ים המלח. אבער אויב גוים האבן געצוואונגען דעם איד און גערויבט זיין הויז און אריינגעשטעלט עבודה זרה, אפילו אויב זיי האבן אים צוגעווארפן געלט – דאס געלט איז מותר.

חידושים און הסברים:

1. **דער חילוק:** ווען דער איד פארקויפט ברצון, האט ער א ברירה – ער קען פארקויפן פאר א איד, אבער ער וועלט צו פארקויפן פאר עבודה זרה. דערבער איז דאס געלט אסור. אבער ווען ער איז געצוואונגען געווארן, מען זאגט נישט פאר אים „רעק זיך!“ – ער דארף נישט פארלירן זיין געלט וועגן זיין מגורשות.

2. **קשיא:** פריער האט דער רמב"ם געזאגט אז מען מעג בויען א כיפה (בדיעבד שכרו מותר) – וויאזוי שטימט דאס מיט דעם אז המוכר ביתו לעבודה זרה דמיו אסורין? דער חילוק: ביי כיפה בויט ער נאר א טייל פון דער בילדינג, ס'איז נאך נישט עבודה זרה; אבער ביי מוכר ביתו פארקויפט ער ממש דעם פלאץ פאר עבודה זרה.

הלכה – חנויות של עובדי עבודה זרה

דער רמב"ם: חנויות של עובדי עבודה זרה – אסור ליכנס בהן מפני עבודה זרה.

פשט:

סטארס וואס באלאנגען פאר עבודה זרה טאר מען נישט דינגען (רענטן/נוצן), ווייל דאס געלט גייט פאר עבודה זרה.

„מאפיאנער“ און דער גאווערמענט: ווען אמעריקע גייט אויף מלחמה, איז דאס נישט נאר פאר די גוים – זי גייט אויך פאר די אידן וואס וואוינען דארט, ווייל אידן זענען א חלק פון דער מדינה.

4. **פראקטישע אפליקאציע:** אויב א איד איז א מענופעקטשערער פון וועפענס און פארקויפט פאר דער מלוכה'ס מיליטער, איז דאס מותר ווייל: (א) די מלוכה פירט מלחמה מיט שונאים פון דער לאנד, (ב) אויב דער שונא וועט געווינען, וועט ער אויסהארגענען אויך די אידן, (ג) ממילא באשיצט דער איד זיך אליין דורך דעם.

5. **א וויכטיגער תנאי:** דאס איז נאר ווען ס'איז קלאר אז די אידן האבן א „דיעל“ מיט דער מלוכה, א ברית. ווען מען ווייסט נישט ווער וועט זיין ערגער פאר די אידן (למשל נאפאליאן אדער די רוסן), אפשר אין אזא פאל טאקע נישט.

6. אידן פלעגן גיין אין דער מיליטער פון דער לאנד, אפילו אסאך מאל נישט געצוואונגען. מען זעט נישט א קלארע איסור דערויף – נאר ווען מען פילט אז מען קען נישט האלטן אידישקייט.

הלכה – עיר שיש בה עבודה זרה: אסור לעבור בה

דער רמב"ם: עיר שיש בה עבודה זרה... אסור לעבור בעיר שיש בה עבודה זרה. במה דברים אמורים, כשהדרך מיוחדת לאותו מקום, אבל אם יש שם דרך אחרת ואינו עובר אלא דרך זה...

פשט:

א מענטש וואס פארט פון איין פלאץ צום צווייטן און דארף דורכגיין פארשידענע שטעט, טאר נישט דורכגיין א שטאט וואס איז אן עבודה זרה שטאט. דאס איז נאר ווען דער וועג איז מיוחד פאר יענע שטאט; אבער אויב ס'איז דא אן אנדער וועג (אן אינטערסעטיש הייוועי וואס גייט אויך דורך אנדערע פלעצער), מעג מען.

חידושים און הסברים:

1. **וואס מיינט „עיר שיש בה עבודה זרה“?** דאס מיינט נישט סתם א שטאט וואס האט א קירכע. ס'מיינט א שטאט וואס איז א צענטער פון עבודה זרה – למשל דער וואטיקאן. אין אייראפע זענען געווען אסאך שטעט וואס האבן געהייסן על שם עבודה זרה, אידן האבן זיי א נאמען געגעבן.

2. **א שטארקע קשיא:** אויב מען טאר נישט אריינגיין אין א שטאט וואס האט עבודה זרה, וויאזוי קען מען בכלל וואוינען אין גלות? יעדע גוי'שע שטאט האט מערערע עבודה זרות! דער ש"ך און אנדערע אחרונים מוטשען זיך מיט דער קשיא.

3. **דער ראב"ד'ס שיטה:** דער ראב"ד קריגט זיך און זאגט אז מען טאר נישט אריינגיין אין דער יריד (מארק/פער) פון עבודה זרה – ער האלט בכלל נישט פון דער הלכה ווי דער רמב"ם פארמולירט עס.

4. **א תירוץ:** אפשר מיינט דער רמב"ם נאר ווען מען האט א ברירה – ווען מען קען וואוינען אין א צווייטע שטאט אדער גיין אויף אן אנדער וועג. אבער אידן אין גלות זענען „סטאק“ – מען דארף פרנסה, מען דארף א אידישע קהילה, מען האט נישט קיין ברירה. אין אזא פאל איז מותר. דער פסוק „ולא תתורו אחרי לבבכם“ ווייזט אז מען איז עובר יעדן טאג ווען מען וואוינט אין אזא שטאט, אבער ווען ס'איז נישט קיין ברירה איז עס מותר.

הלכה – חנויות מעוטרת ושאינן מעוטרת

דער רמב"ם: עיר שיש בה עבודה זרה, אם היו בה חנויות מעוטרת ושאינן מעוטרת – המעוטרת אסור להכנס בהם כלל אפילו ליקח מה שבתוכן, ושאינן מעוטרת מותרות בהנאה.

פשט:

אין א שטאט וואס האט עבודה זרה, סטארס וואס זענען אויסגעשטאטשקעט (דעקארירט) לכבוד דער יום טוב פון עבודה זרה – טאר מען נישט אריינגיין

הלכה – חלילין של עובדי עבודה זרה**דער רמב"ם: חלילין של עובדי עבודה זרה – אסור להספיד בהם.****פשט:**

פלייטן (מוזיק-אינסטרומענטן) וואס באלאנגען פאר עבודה זרה טאר מען נישט נוצן פאר א הספד/לוויה. ביי א לוויה פלעגט מען נוצן א חליל צו זינגען.

חידושים און הסברים:

ס'איז נישט קיין תקרובת עבודה זרה (קרובן פאר עבודה זרה) – ס'איז פשוט דער כלי (אינסטרומענט) וואס באלאנגט פאר עבודה זרה, און מען טאר נישט האבן הנאה דערפון. דאס געלט וואס מען צאלט פאר דעם שכירות גייט צו עבודה זרה – אזוי ווי מען טאר נישט דינגען א חנות פון עבודה זרה.

הלכה – יריד של גוים: וואס מען מעג קויפן

דער רמב"ם: מען מעג גיין צום יריד פון גוים און קויפן בהמה, עבדים ושפחות (בגיותן), בתים, שדות, וכרמים. מען מעג אפילו כותב ומעלה בערכאות (רעגיסטרירן אין זייערע געריכטן), מפני שהוא כמציל מידם.

פשט:

ווייל אויב ער שרייבט נישט איין, וועט ער פארלירן דאס געלט – עס איז ווי מציל זיין פון זייערע הענט. דא רעדט מען נישט ביי ימי אידיהן (זייערע יום טוב'ס).

חידושים און הסברים:

1. **במה דברים אמורים, בלוקח מן הבעל הבית:** דער רמב"ם מחלק – ווען מען קויפט פון דעם בעל הבית (דער אריגינעלער פראדוצירער/פארקויפער), איז מותר. אבער ווען מען קויפט פון א סוחר/האלסעילער, איז אסור – ווייל דער סוחר נותן מחצית לעבודה זרה. אין א יריד וואו די גלחים זענען געווען די מושלים/לידערשיפ, גייט דאס געלט צו עבודה זרה, און מען ווערט מהנה לעבודה זרה. דער מהר"ם אלשקר איז מתיר געווען ווען דער פארקויפער גיט נישט קיין מחצית.

2. **בדיעבד, אויב מען האט שוין געקויפט פון דעם האלסעילער – א סדר פון קנסות:**

- **בהמה:** נושא פרסה – מען צוברעכט די פיס (עיקור), מאכט די בהמה פאר א בעל מום אז מען קען זי נישט ניצן.

- **כסות (קליידער):** ירקב – מען לאזט עס פוילן/שימלען.

- **כלים:** מתכלים – מען לאזט עס צוגיין.

- **עבד:** מען הרג'עט אים נישט, אבער מען טאר אים אויך נישט ראטעווען.

דאס איז א קנס, נישט סתם איסור הנאה – ווייל ביי איסור הנאה וואלט מען סתם געדארפט אוועקווארפן. דא איז עס א ספעציפישער שיעור פון קנסות פאר יעדע קאטעגאריע. ביים עבד איז דא א חידוש: ווייל דער עבד קען ווערן אן עבד של ישראל (און דורך דעם ווערט ער א איד), לאזט מען אים – דאס איז מותר.

הלכה – סעודות של גוי (חתונה)

דער רמב"ם: גוי שעשה משתה לבנו ולבתו – אסור להנות מסעודתו. אפילו לאכול משלו ולשתות משלו שם – אסור, הואיל ומסבת הגוים אכלו. ומאימתי אסור? משיתחיל לעסוק ולהכין צרכי סעודה.

פשט:

מען טאר נישט גיין צו א גוי'אישע חתונה, אפילו מען ברענגט אייגענע כשר'ע עסן. דער איסור הייבט אן ווען ער הייבט אן צוצוגרייטן די סעודה (ווייכן איין די באנדלעך, ווי אין גמרא).

חידושים און הסברים:1. **צייט-פרעזימס פון דעם איסור:**

- לכל ימי המשתה.

- לאחר המשתה – דרייסיג טעג.

- אויב ער מאכט א סעודה מחמת א נסיעה (רייזע פארבונדן מיט דער חתונה) – אפילו אחר שלשים יום, אסור ביז צוועלף חדשים.

אן אינטערעסאנטער פונקט: ביי אידן איז שבע ברכות נאר זיבן טעג, אבער ביי גוים איז דא דרייסיג טעג. א שאלה: צי דאס האט א שייכות צו דעם דין אז שבע ברכות קען מען מאכן ביז דרייסיג טעג (מיט פנים חדשות), אדער שמחת מרעים/מנונים.

2. **דער זוהר (שמות דף ק"י ע"א) אלס מקור:** דער פוסק זאגט „וקרא לך ואכלת מזבחך, ולקחת מבנותיו לבניך, וזנו בנותיו אחרי אלהיהן, והזנו את בניך אחרי אלהיהן." דער זוהר ווייזט אז דער סדר איז: ערשט גייט מען צו זיין זבח (סעודה), דערנאך טרעפט מען דארט גוי'אישע מיידלעך, דערנאך חתונה, דערנאך דינען עבודה זרה.

3. **דער טיפערער טעם:** דער איסור איז נישט נאר ווייל דאס עסן איז זבחי מתימים/תקרובת עבודה זרה. אפילו ווען מען עסט כשר'ע עסן, איז דער איסור ווייל דאס קען ברענגען צו עבודה זרה – דורך דעם וואס מען טרעפט דארט גוים, מען ווערט פריינדלעך, מען איז מתחתן, און סוף כל סוף דינט מען עבודה זרה. דאס איז דער טיפערער טעם פון דעם איסור פון סעודות גוים – עס איז א „וזנית אחרי אלהיהן" סיטואציע.

הלכה – בת ישראל לא תניק בן הנכרית / מיילדת

דער רמב"ם: בת ישראל לא תניק את בן הנכרית – פן תגדלנו לעובד עבודה זרה. אויך לא תיילד את הנכרית. אבל מילדתה בשכר – משום איבה.

פשט:

ווען מען איז א וואלונטיר, קען מען טשוזן יא אדער ניין. אבער ווען מען טוט עס בשכר (אלס פראפעסיע),

אויב מען וועט נישט טון, וועט עס ברענגען איבה/שנאה.

חידושים און הסברים:

נכרית מילדת/מניקה בת ישראל: א נכרית מעג מיילד זיין א בת ישראל און מייניק זיין א בן ישראל, אבער נאר ברשותה – אין דער רשות פון דער ישראל'טע. מען טאר נישט שיקן דאס אידישע קינד צו דער גוי'ס הויז, ווייל דא איז א חשש אז די גוי קען הרג'ענען דאס אידישע קינד. אבער אין דער אידישער הויז איז מותר.

הלכה – ההולכים לתרפים / ישראל שהולך ליריד של גוים

דער רמב"ם: תרפים – לשון מקום הטנופת, א שלעכטע לשון פאר עבודה זרה (ווי די תרפים וואס רחל האט גע'גנב'עט). ישראל ההולכים ליריד של גוים – בהליכה מותר (ווייל אפשר יחזור בתשובה), בחזרה אסור (ווייל שמא הם קשורים, שמא דעתם לחזור). ביי א גוי איז פארקערט: בהליכה אסור, בחזרה מותר.

פשט:

א איד וואס גייט צום יריד פון גוים – אויפ'ן וועג אהין איז מותר צו טון משא ומתן מיט אים, אויפ'ן וועג צוריק איז אסור. ביי א גוי איז פארקערט.

חידושים און הסברים:1. **דער חילוק צווישן איד און גוי – צוויי באזונדערע איסורים:**

ביים הליכה (אזל למועד) איז דער חשש אז דער מענטש גייט צו עבודה זרה – ער מאכט א גוטן דייעל, ער וועט גיין דאנקען דער עבודה זרה. ביים חזרה (בא מצדיק) איז דער חשש א גאנץ אנדערער – דמי עבודה זרה, אז דאס

3. ישראל משומד — דער חומרא פון ביידע צדדים:

דער רמב"ם: ביי א משומד לעבודה זרה גילט נישט דער כלל פון „שמא יחזור בו“ — א משומד איז א משומד, מען ווייסט שוין דעם אמת. זיין געלט איז ווי יין נסך, ווי עבודה זרה'דיגע געלט.

דער משומד האט **ביידע חסרונות:** (א) ער איז ווי א גוי אין דעם אז מ'קען נישט פארלאזן זיך אז ער גייט נישט צו עבודה זרה (אזל למועד) — דעריבער איז **בהליכה אסור**. (ב) ער איז אבער נאך אלץ א איד הלכתית, ממילא זיין געלט פון עבודה זרה איז אסור בהנאה (דמי עבודה זרה ביד ישראל) — דעריבער איז **בחזרה אויך אסור**. **סיי בהליכה סיי בחזרה אסור לשאת ולתת עמו** — ער האט דעם חומרא פון ביידע צדדים.

דער חידוש אין דער סברא: דער משומד איז א קאמבינאציע פון די שלעכטסטע צדדים פון ביידע — ער איז הלכתית א איד (זיין געלט איז אסור), אבער בפועל ער איז ווי א גוי (מ'קען נישט פארלאזן זיך אויף אים). דאס גיט א שיינעם הסבר פארוואס דער רמב"ם פירט אויס דעם דין פון משומד באזונדער — ער איז נישט סתם א חומרא, נאר א לאגישע קאמבינאציע פון צוויי באזונדערע איסורים.

געלט וואס ער האט ביי זיך איז געקומען פון פארקויפן עבודה זרה, און אזעלכע מעות זענען אסור בהנאה.

- **א גוי** — ביי הליכה איז דא דער חשש פון „אזל למועד“ (ער גייט צו עבודה זרה). אבער ביי חזרה איז **מותר**, ווייל **דמי עבודה זרה ביד גוי איז מותר** — א גוי האט נישט קיין איסור צו קויפן/פארקויפן עבודה זרה, זיין געלט איז נישט אסור.

- **א רגילער איד** — ביי הליכה איז **נישטא** דער חשש פון „אזל למועד“, ווייל א איד גייט נישט דאנקען עבודה זרה — מען גלייבט אז ער קען אייביג האבן א הרהור תשובה. אבער ביי **חזרה** איז **אסור**, ווייל אויב ער האט פארקויפט עבודה זרה, איז דאס געלט דמי עבודה זרה ביד ישראל, וואס איז אסור בהנאה.

2. **דער טעם פון דעם איסור בחזרה ביי א איד: עבודה זרה ביד ישראל אסורה בהנאה** — ווען א איד קומט צוריק פון א יריד של גוים, האבן מיר מורא אז עובדי עבודה זרה האבן אים פארקויפט זאכן דארט, און זיין סחורה/געלט איז „קאנטאמינירט“ מיט עבודה זרה. דאס איז דער הסבר פאר די קנסות פון דער פריערדיגער הלכה (צוברעכן די בהמה, לאזן שימלען, אאז"ו).

תמלול מלא

פרק ט' אין הלכות עבודה זרה — משא ומתן מיט עובדי עבודה זרה

הקדמה: סדר הרמב"ם און די נוגעות להלכה

גוטן, אונז לערנען די ניינטע פרק אין הלכות עבודה זרה. די פאריגע פרק האבן מיר אונז געלערנט וועלכע זאכן ווערט עבודה זרה און וויאזוי מ'איז מבטל עבודה זרה. יעצט גייען מיר אונז לערנען די סוגיא פון... ווער ס'האט געלערנט מסכת עבודה זרה געדענקט עס גוט, ווייל דאס איז די ערשטע פרק אין מסכת עבודה זרה רעדט וועגן דעם. ווען מ'מעג דיעלן און וויאזוי מ'מעג דיעלן מיט גוים, ווייל די חשש איז אז ווען מ'טוט ביזנעס מיט גוים און די גוי גייט זיין העפּי, גייט ער גיין דאנקען זיין עבודה זרה. און נאך ענליכע זאכן פון דיעלן מיט גוים, מער דזשענעראל איז רילעישאנשיפ מיט גוים.

משא ומתן קען מיינען, כפשוטו משא ומתן מיינט בדרך כלל משא ומתן באמת מיינט ביזנעס, אבער אויך האבן א משא ומתן מיט יענעם מיינט סתם האבן א קשר מיט יענעם. סאו מ'קען זאגן משא ומתן ביידע וועגן.

סאו מ'קען זאגן, אויב איך וויל טראכטן אביסל ברייטער, וועט מען זאגן אזוי ווי אונז האבן געלערנט די ערשטע פינף פרקים אין מסכת עבודה זרה איז געווען ממש עיקר דיני עבודה זרה און די עוברי עבודה זרה, די זאכן וואס זענען ממש אזויווי א חלק פון די פולחן, א חלק פון די עבודה פון די געצן דינערס. יעצט, די לעצטע צוויי פרקים האבן מיר געלערנט מער אזוי זייטיגע זאכן, נישט ממש מ'דינט עבודה זרה, נאר צו מאבד זיין עבודה זרה, נישט הנאה האבן פון עבודה זרה. יעצט לערנען מיר אפילו איי לעוועל אביסל ווייטער פון דעם, וואס איז אפילו האבן צו טון, מ'קען זאגן האבן צו טון מיט עובדי עבודה זרה, שניה לחוקה ודרך חוקה כביכול.

און מסתמא איז דאס די מערסטע נוגע להלכה, ווייל ווי אפט טרעפט מען אן עקטשוועל געצקעלע? אבער דאס זענען ממש הלכות וואס אויב ביזט א בעל מסחר, א סוחר, און דו האסט צו טון מיט עובדי עבודה זרה, דארף מען וויסן די הלכות וואס מ'מעג און וואס מ'טאר נישט.

און דאס איז די הלכות פאר אידן, איך מיינ פאר דעם הייבט זיך אן מסכת עבודה זרה, ווייל פאר א איד, די הלכות וואס מיר האבן געלערנט ביז אהער איז זייער יסודות'דיג, אבער וועלכע איד דינט עבודה זרה? ס'איז אינטערעסאנט וועגן די השקפה, צו פארשטיין די איידיעס, אבער פראקטיש הלכה למעשה, די שאלה וואס א איד טרעפט זיך איז, אז ער איז א שכן מיט א גוי, וויאזוי דיעלט ער מיט זיין שכן דער גוי? דאס איז די שאלה, דער עובד עבודה זרה.

הלכה א: שלשה ימים לפני אידיהם

דער איסור פון משא ומתן לפני אידיהם

זאגט די רמב"ם, זאגט די הלכה אזוי: **שלשה ימים לפני אידיהן של גוים, דריי טעג פאר די חגאות פון די גוים — איך מיינן, אידיהם, די גמרא רעדט וועגן דעם אז אידיהם איז א לשון פון איד, פון צרות, פון צרות גייט זיי צום רעכטן, יא, אידיהם, יא — פאר זייערע חגאות, אסור ליקח מהם ולתת להם, מ'טאר נישט טון מיט זיי קיין שום ביזנעס.**

פארקויפן פאר זיי **דבר המתקיים**. א דבר המתקיים, ווייל ער פרייט זיך אז ער קויפט פון א איד, ער פרייט זיך אז ער האט געקויפט א גוטן מקח, אדער אז ער האט פארקויפט פאר א איד, פרייט ער זיך אז ער האט געמאכט די געלט. און איך מיינן די גמרא זאגט די טעם, ווייל ער וועט גיין אין קירכע ביי די חגא, ער גייט דארטן זאגן זיין הלל פון עבודה זרה, און ער גייט דאנקען אויף די געלט וואס ער האט געמאכט, און אונז טארן מיר נישט האבן א חלק אין דעם.

דיגרעסיע: דריי טעג פאר א יארצייט

ווייטער, דאס איז די מקור פון וואס על יעדן זאגט אז דריי טעג פאר די יארצייט... ניין, ס'איז א חק ולא חמור. אויב אפילו אין די דינים של עובדי כוכבים איז דריי טעג פארדעם איז שוין דא א מצוה, א חק ולא חמור, דריי טעג פאר די שלשים יום. איך פארשטיי עס? פארקערט, אז א איד טראכט נישט אז א איד גייט גיין אין בית המדרש פסח גייט ער עפעס טראכטן מיט וועם מ'האט געמאכט ביזנעס אין די לעצטע דריי טעג. ער גייט דאנקען די אייבערשטער אז ער לעבט, ער גייט דאנקען די אייבערשטער אז ער איז א איד, ער האט שוין געלייגט זיין ביזנעס כל היום. קומט אן א חסיד, די גויס זאל אזוי פארדינען און זיין... אקעי, קען אונז דרייען וויאזוי מען וויל, עס איז שוין דריש, דריש.

אקעי, קריבטא, לאמיר צוריקגיין צום די וועטער.

איסורי הלוואה ופירעוון

ווייטער, **להלוותם** טאר מען אויך נישט בארגן, **ולהלוותם** טאר מען אויך נישט פארבארגן, ווייל אין ביידע פעלער מאכט עס אים אויך בשמחה. ער מוז אפצוקומען צו אים, אדער אז ער האט באקומען פאנדינג וואס ער האט געדארפט לפרוע, באצאלן פאר א חוב וואס מ'איז אים געווען שולדיג, אדער לפרוע אדער נעמען פון אים געלט. ווייל אויך פרייט ער זיך אז ער איז פטור געווארן פון א חוב, פון א דאגה אויף זיין קאפ.

איינער איז פרום דארט, אבער קיינער מיינט עס נישט ערנסט. אין ארץ ישראל מיינט מען עס נעבעך ערנסט. דאס איז די חילוק. ס'איז נישט די גוים, ס'איז די אידן.

דין עובר ונשא ונתן בשלושה ימים

אקעי. זאגט דער רמב"ם ווייטער, וואס טוט זיך אויב א איד האט נישט נזהר געווען אין דעם איסור, און ער האט עובר געווען **ונשא ונתן עמהם בשלושה ימים**, ער האט יא געטון ביזנעס מיט די גוים די דריי טעג פון די חגא? דריי טעג מיינט דריי טעג פארדעם, אדער א טאג און א האלב פארדעם און א טאג און א האלב נאכדעם? און די טעג מיינט אלעס נאר לפני, יא, נאר פארדעם, נישט די תקופה.

איז **הרשות בידו**, די געלט נאכדעם איז **מותר בהנאה**. עס איז נישט אסור. און דו זעסט אז עס איז נאר א חומרא, ווייל מ'טראכט אז ער גייט גיין דאנקען אין קירכעס, נישט אבער דאס איז דאך ממש, און עס איז א חומרא פון חז"ל.

אבער דאס איז אז יא, איז עס נאך די מיינט אלעמאל **ביום אידם**, אין די חגא אליין, הרשות בידו איז יא **אסור בהנאה**. אויב איך געדענק גוט, אפשר... ער זאגט אז עס איז א קנס. נו, אונז האבן מורא, נישט וועלן מיר האבן מיר מורא, אז ביום אידם אליין גייט ער ברענגען א קרבן, אדער ער גייט נוצן די געלט מער פאר עבודה זרה, נישט נאר סתם דאנקען. רב, רב, רב, איך זאג דא, ער ברענגט אז עס מיינט אז עס איז א קנס פון די רבנן, ווייל דאס פרעגסטו אליין, פארוואס איז הארבער ביום אידם? ווייל ס'איז דא א גרעסערע טשענס.

דיסקוסיע: פארוואס איז דער איסור?

איך טראכט, אבער דאס טראכט איך סתם אויבנאויף אין די לופט אריין. מ'סתאמט די אוזלי מודה, ס'איז דאך א פסול. מ'רעדט ווען די פסול איז לפני עיוור, דער גוי וועט מודה זיין לעבודה זרה, און דערפאר טארן אידן נישט פארקויפן.

איך פיל אז עס איז מער די אידן זאלן זיך מרחק זיין פון די... איך נאר עס נישט לעבן זאגן אזא די גאנצע... אלע די אלע החוקות וואס אונז לערנען דא... איז מער אז די אידן זאלן זיך מרחק זיין פון די גוי'אישע חגאות. סאו פאר א יום טוב ווער איז ער קומט, ער מאכט סעיל, יא, ס'איז דער כבוד, דער יום טוב מאכט דער חגא און מאכט א סעיל, און ער פארקויפט, ער קויפט, אידן זאלן נישט האבן צו טון מיט דעם. אזוי עפעס א רעיון, די חכמים האבן נישט געוואלט.

איך וויל נישט זאגן, אונז ווילן נישט אז די בעסטע סיוען פון א איד זאל זיין אין די טעג פון די גוי'אישע חגא, דעמאלטס זאל ער טון ביזנעס. לויט דעם, טאקע, די אידן וואס איך ווייס קריסמעס איז זייער גרויסע ביזי סיוען, אפשר איז טאקע דאס וואס חז"ל האבן נישט געוואלט. די נושאי כלים פון די שולחן ערוך האבן שוין געזאגט אז ס'איז מותר. אבער איך מיין צו זאגן די געדאנק, מענטשן וואס זאגן אז זייער גוטע סיוען איז די טעג פון... אונז ווילן נישט אז א איד'ס סיוען זאל זיין ווען ס'איז די אידישע חגא. אונז ווילן נישט אז זיין סיוען זאל זיין די דריי טעג פון די גוי'אישע חגא.

ניין, ניין, ס'איז נישט דאס. ס'איז פונקט פארקערט. פון דעם וואס דו זאגסט, איז געווען אז דו ביסט פארט פון זיי, קענסטו זאגן אז דו ביסט פון זייערע ווי... דו ביסט פארט פון די מצות. אונז ווילן נישט זיין פארט פון די מצות. דו ביסט א איד, דו האסט דאך אן אייגענעם... אזויווי דו זאגסט, דו האסט דאך אן אייגענעם לפני ולפנים.

סדר הרמב"ם לעומת סדר המשנה: א דרוש

ס'איז זייער אינטערעסאנט, איך האב אסאך געטראכט אין דעם, אביסל דרך דרוש, אבער איך מיין אז ס'איז ממש פשט. אונז האבן מיר געלערנט אסאך מאל אז די רמב"ם'ס סדר איז אנדערש פון די סדר המשנה. די רמב"ם גייט מיט די אידישע וואס איז עיקר עבודה זרה, ביז פרק ט' איז ער אנגעקומען צו לפני אידיהן. און די מסכת עבודה זרה גייט ממש, הייבט זיך אן, איז די ערשטע הלכה לפני אידיהן. און פראכט אזויווי ענליך משל פסח, יא? פסח,

דאס איז אבער **מלוה בשטר**, אדער וואס איז דא אויף דעם א משכון. אבער א **מלוה על פה** מעג מען יא נעמען, **אשיכול להציל מידם**, ווייל מלוה על פה, דאס אז ער באצאלט איז דאך א חידוש, ווייל ער וואלט זיך ווען געקענט ארויסדרייען. איז דאס אז ער האט עס גענומען, אויף דעם פרייט ער זיך נישט. האט ער נישט קיין ראייה, קען ער מאכן א מזל, קען ער אפילו פרייען זיך. יא, אבער דער איד... מעשה מלוה, מעשה מלוה, אבער נישט א היתר מילה האט מען מתיר געווען אז דו זאלסט מעגן מציל זיין. איך מיין דער ווארט איז, ווייל דער גוי פארמאגט זיך נישט. יא, אבער ער פרייט זיך נישט, אבער דעם האסטו ארויסגערוקט פון אים וויפיל דאס האט געקענט.

אבער איך האב געטראכט, אז אפשר איז פשוט סעט סעט סאווער דבר עובד, אז עס האט זאכט. אפשר דער גוי האט אפאר איבעריגע דאלער פאר זיין יום טוב.

דבר המתקיים לעומת דבר שאינו מתקיים

דאס האבן מיר געלערנט אז מ'טאר נישט קויפן אדער פארקויפן, און מיר האבן אויך געלערנט אז ס'איז נאר א דבר המתקיים, א זאך וואס האלט זיך פאר א שטיקל צייט. אבער מיר האבן געלערנט אז א **דבר שאינו מתקיים**, א זאך וואס גייט אפואסערן ווי **ירקות ותבשיל**, מעג מען יא **עד יום אידם**, ווייל ס'איז שוין אראפגעגעסן, ער גייט שוין האבן פארגעסן דערפון, ער גייט נישט דאנקען ביום אידם אויף דאס וואס ער האט געגעסן אייער נעכטן. דאס איז דער חילוק צווישן א איד און א גוי.

ארץ ישראל לעומת חוץ לארץ

אקעי, בקיצור, מען קען אויפהערן וואס מ'וויל. **במדברים אמורים**, זאגט דער רמב"ם, **בארץ ישראל**. אין ארץ ישראל האט מען גע'אסר'ט דריי גאנצע טעג. מ'רעדט דא מסתמא פון אין ארץ ישראל אבער ווען די אידן האבן נישט קיין שליטה, ווייל דעמאלטס האט מען דאך געלערנט די הלכה מיט פארטרייבן אויף די ארץ ישראל.

אבער **בשאר ארצות איז איינו אסור אלא יום אידם לבד**, האט מען נאר גע'אסר'ט יום אידם אליין. און די סיבה איז לכאורה פשוט, ווייל אין שאר ארצות זענען מיר מער געבינדן, און מ'קען נישט אסר'ן אזא זאך, ס'איז שאטן פאר די גאנצע אידישע... אידן האבן נישט געקענט מאכן קיין מסחר. היינט לעבט מען אביסל, ס'איז דא אט ליעטס א גרויס חלק פון די אידן טוען נאר ביזנעס צווישן זיך, אבער אין א פלאץ וואו מ'לעבט צווישן גוים, קען מען נישט אסר'ן אזוי ווייט, האבן חז"ל נאר מגביל געווען די איסור צו יום אידם.

צוויי טעמים פאר דעם חילוק

אנדערע מפרשים ברענגען, דער רמב"ם מביא ד'ך, ער ברענגט איינמאל גוטע טעמים וואס שטייט אין מפרשים, אז דאס וואס דו זאגסט איז א טעם פארוואס מ'האט מער מקיל געווען. אבער ס'שטייט מיינעך אין די גמרא, ער ברענגט אז די גוים אין חוץ לארץ זענען נישט אזעלכע פרומע גוים, זיי זענען ווייניגער עובדים. דריי טעג פארגעסט ער נישט. איין טאג געדענקט ער נאך, דער צווייטער טאג האט ער שוין פארגעסן. א חוץ לארץ'דיגער גוי איז נישט מאכן מעשיות מיט זיינע עבודה זרות.

די מפרשים זאגן אז סתם עובדים אין ארץ ישראל זענען געווענליך געגאנגען פאר רעליגיע ריזעניס, ווי קרייצציגלער אדער גוים וואס וואוינען דארטן ווייל זיי ווילן דארטן וואוינען אין פלעצער ווי עשו וואוינט אין הר שעיר, אדער ווי די גלויביגע אין די מזרח. אפשר די וואס זענען ארויפגעגאנגען זענען ארויפגעגאנגען מיט א שטארקע אמונה.

אקעי, בקיצור, עס קענען זיין ביידע זאכן. אדער די סיבה איז אזוי ווי איך האב געזאגט, אז מ'האט מקיל געווען אין גלות ווייל מ'דארף טון ביזנעס מיט גוים, מ'האט נישט קיין ברירה. אדער אז די אנדערע ראשונים לערנען אפ אז אין ארץ ישראל זענען די גוים מער עדיג און זיי מוזן גענומען ווערן מער ערנסט.

ירושלים סינדראם. ברור פשוט, ירושלים סינדראם. ארץ ישראל איז מער סדר. חוץ לארץ מיינט, דו גייסט אין רויס, דו גייסט אין איטאליע, יא, יעדער

Speaker 1: אבער מ'זעט אין די גמרא, וואס ער האט געשיקט, ער זאגט איך ווייס אז יענער איז נישט קיין עובד עבודה זרה. אזוי מיין איך, ס'קומט פון די מעשיות אין די גמרא אז די אמוראים האבן זיך שוין געפירט צו מתיר זיין דאס, אז מ'האט געזאגט אז דער גוי איז נישט קיין עובד עבודה זרה. זייער גוט.

הלכה ג' (המשך) — גוי ששלח דורון לישראל ביום אידו

Speaker 1: ווייטער, "וכן גוי ששלח דורון לישראל ביום אידו" — א גוי האט געשיקט א מתנה פאר א איד אין זיין חג, "לא יקבלנו" — זאל נישט דער איד באקומען די מתנה, ער זאל עס נישט אנעמען, ווייל דער גוי פרייט זיך אז ער, דער איד, דארף צוקומען צו אים. דאס איז דער שלוח מנות.

אבער "אויב ער איז חושש לאיבה" — אויב דער איד האט מורא... די הלכה גייט ארויף מסתמא אויף די צווייטע הלכה, די פאריגע, אבער די לעצטע הלכה איז בעיקר... א גוי האט געשיקט א מתנה, און אויב דער איד גייט אים צוריקשיקן די מתנה, גייט דער גוי אים פיינט האבן, און ס'וועט ארויסקומען א מחלוקת, און פון די מחלוקות וועט ארויסקומען שלעכטע זאכן. אפשר אפילו אן פיקוח נפש, "נוטל בפניו" — זאל ער עס נעמען אין פנים פון אים, אבער אין אן אופן אז ער זאל נישט הנאה האבן דערפון.

שיטת הלבוש: חילוק צווישן עובד עבודה זרה און מודה בה

Speaker 1: א תשובה פון די לבוש איז, אז א גוי, איינער וואס איז עובד עבודה זרה און איינער וואס איז מודה, ער זאל ווארטן. ס'איז נישט אז ער דארף גלייך מאכן, נאר ער קען ווארטן, אזוי ווי ס'ווערט אזא ספק ביי די רבנים. ער זאל ווארטן, און הנאה האבן. דאס הייסט אזוי, אויב ער ווייסט אז דער גוי איז נישט קיין עובד עבודה זרה און ער גייט נישט מודה זיין, דעמאלטס קען ער הנאה האבן דערפון. אבער אויב דער גוי איז יא מודה בעבודה זרה, טאר מען נישט הנאה האבן דערפון, ס'הייסט אזוי ווי הנאה פון עבודה זרה.

דיסקוסיע: פארוואס איז עס אסור בהנאה?

Speaker 1: די דרישה זאגט אנדערש, אבער ס'סאונדט אזוי. ס'קען זיין די עצה וואס דער לבוש זאגט, איך ווייס נישט, ס'קען זיין אזא סארט. אויב ער איז חושש, אויב ער ווייסט... ניין, ס'קען זיין אז די גאנצע סיבה פארוואס דער גוי שיקט א מתנה איז כדי ער זאל אים נאכדעם קענען דאנקען, און דערויף ווערט עס אזוי ווי ער האט הנאה פון עבודה זרה, ווייל די סיבה פארוואס דער גוי האט געשיקט איז וועגן עבודה זרה.

Speaker 2: האב איך דיר יעצט געזאגט אז ס'איז נישט אן ענין פון הנאה. אה, ווייל דו האסט געלערנט "יודע מהיכן בא לו". וואס איז פאר הנאה? דו האסט מיר געזאגט פריער די טעם. אונז האבן מיר געטראכט אז ס'איז אן ענין פון קנס, אבער דו זעסט נישט דא, ער האלט אז ס'איז וועגן איבה, סאו ס'קומט אים נישט קיין קנס. וואס הייסט? זיי געזונט, פאר הנאה האבן טאר ער נישט. פארוואס טאר ער נישט הנאה האבן? ווייל ס'איז נישט געווען באמת.

Speaker 1: אקעי, אבער אויב ס'איז קנס, מיינט עס אז מ'מאכט אים א קנס ווייל ער האט געטון אן עבירה, אבער דא האט ער נישט געטון אן עבירה. ער מוז נעמען, ס'איז נישט קיין עבירה. ס'איז נישט קיין עבירה. אבער א שטיקל עבירה איז הנאה האבן פון יענעם משלוח מנות.

Speaker 2: ס'איז נישט שייך, קום אריין, לאמיר טראכטן איין שטיקל. שטעל דיר פאר אז איינער האט א שכן א יונגערמאן, און זיי זענען גוטע פריינט. דער רבי'ס ברודער מאכט חתונה, יא? און ער שיקט פאר אים פון די חסידים משלוח מנות. דער עכטער חסיד פון די רבי'ן זאל נעמען נישט יענעם? אקעי, גוט, ער זאל נעמען נישט די משלוח מנות וואס ער שיקט פאר די גארבידוש.

חילוק צווישן "עובד עבודה זרה" און "מודה בה"

וויאזוי הייבט זיך אן מסכת פסחים? "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ". הייבט זיך אן על סדר הזמנים, די ערשטע זאך, הכנה וואס מ'מאכט אויף פסח. יא? אפילו ס'איז דא פאר דעם שלשים יום, ס'שטייט נישט אין די משנה. און ס'גייט על הסדר. די זעלבע זאך, הלכות עבודה זרה גייט על הסדר. ס'איז די זעלבע רמז. הלכות עבודה זרה גייט על הסדר פון די גוי'אישע חגאות. די ערשטע זאך איז שלשה ימים לפני אידיהן, נאכדעם באידיהן, מה שאין באידיהן, וכי'.

סאו ס'איז אזוי ווי א זעלבע רמז. א גוי, א אידישע... א איד'ס זייער וויכטיגע פארט פון זיין א איד וואס געהערט צו דיר, די אייבערשטער, איז אז דו האסט אידישע ימים טובים. פאר דעם האסטו... דאס איז די עשה ולא תעשה. די עשה איז דייערע ימים טובים, און דו זאלסט נישט טון זייערע ימים טובים. ס'איז טאקע אז דו זאלסט וויסן ווען ס'איז זייערע ימים טובים, לענין ווען דו זאלסט זיך אוועקשטעלן פון זיי.

דו קענסט אפילו קוקן, דו קענסט זען אז אין די פרשה פון ימים טובים שטייט "אלהי מסכה לא תעשה לך את חג המצות תשמור". די גמרא זאגט אז ס'איז כאילו מבזה את המועדות, כאילו עובד עבודה זרה. אדער מ'זעט עס ביי הלל וואס מ'זאגט על יום טוב, אונזער עבודה, וואס זאגט מען דארט? "אסור חג בעבותים עד קרנות המזבח". מ'רעדט פון דעם אז מ'זאל נישט... די צובראכענע, זייערע... די אידיהן, די צובראכענע, די עצבים וואס מ'דארף צוברעכן. איך האב נעכטן געפרעגט...

ניין. אקעי, שייך. דאס איז סתם ווייל ס'איז באלד יום טוב. זייער גוט. ס'איז איינמאל באלד יום טוב, מ'דארף, מ'דארף.

הלכה ג' (המשך) — איסור לשלוח דורון לגוי ביום אידו

Speaker 1: אזוי ווי די עשה און לא תעשה. די עשה איז דייערע ימים טובים, און דו זאלסט נישט טון זייערע ימים טובים, סתם אז דו זאלסט וויסן ווען ס'איז אייערע ימים טובים, לענין ווען ס'איז אוועקצושטייען פון זיי.

מ'קען פארשטיין, מ'קען זען אז אין די פרשת ימים טובים שטייט "אלה המועדים אשר תקראו אותם", אדער די גמרא זאגט "כאילו מבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה", אדער מ'זעט אין די הלל וואס מ'זאגט אלע ימים טובים, אונזערע אונזערע מועדים, וואס זאגט מען דארט? "אצורינו כצורם". מ'רעדט פון דעם, זיי האבן נישט די צורות, זייער גוט, די אידיהם, די צורות וואס מ'דארף צוברעכן. מ'גייט רעדן אין די נעקסטע פרק.

אקעי, פייך, דאס איז סתם ווייל ס'איז באלד יום טוב. זייער גוט.

ס'איז אלעמאל באלד יום טוב פאר א איד, ס'איז נישט קיין גרויסע חידוש. אקעי.

"ואסור לשלוח דורון לגוי ביום אידו" — נאך א הלכה, זייער גוט. מ'טאר נישט שיקן א מתנה, א מתנה טאר מען נישט אין יענעם טאג, אין יום אידו אליין. דאס איז אויף דעם איז מען נישט חושש די דריי טעג פארדעם.

"אלא אם כן היה נודע לו שאינו מודה בעבודה זרה ואינו עובדה" — נאר אויב מ'ווייסט אז ער איז נישט איינער וואס דאנקט די עבודה זרה און ער איז נישט קיין עובד עבודה זרה.

דיסקוסיע: צי "נודע לו" העלפט אויף דריי טעג פארדעם?

Speaker 2: סאו, די נודע לו העלפט נישט אויף דריי טעג פארדעם טון ביזנעס?

Speaker 1: קען זיין אזוי ווי דו האסט געזאגט אז אויף טון ביזנעס איז דא נאך עפעס א סיבה.

קען זיין אז יא, מ'ווייסט נישט. ווייל וואס אויף דעם האט דער רמב"ם געברענגט די היתר? דו זעסט דאך אז די תוספות האט געזאגט אז וואס מיינט אז ער ווייסט אז די גוים זענען נישט עוסק אין דעם, און מ'איז טאקע מתיר געווען. אבער ס'איז נישט קלאר.

Speaker 2: יא, ווייטער.

איך כל אלו אסור אלא אותו היום שעשאו איש ולבד. ווען ס'איז א גרויסע געשעעניש פאר אלע מענטשן, איז עס נוגע דריי טעג פאר אלע מענטשן, אבער נאר יענעם טאג.

ווען ער איז עקסייטעד איז דא דער עזרא מודה. זאגט ער, **וכן יום שיומת להם בן מלך**, נאר יענע טאג און יענע מענטש. אה, ס'איז נישטא קיין דריי טעג פארדעם אויך נישט. **וכן יום שיומת להם בן מלך**, וואס איז געשטארבן איינער ביי די גוים, מען מאכט א חגא פאר דעם. א יארצייט, אדער ער מיינט די טאג אליין לכאורה. מען מאכט די טאג פון די לוייה פאר א יום.

Speaker 2: וואס מיינט דער...? איז אוסרן אותו היום. נאר יענע טאג, נאר פאר די מענטשן וואס פייערן עס.

Speaker 1: זאגט ער, לכל מיתה, פון וואו ווייסט א מענטש אויב דער גוי, דער ספעציפישער גוי, איז אן עובד עבודה זרה ביי היום המיתה? איז דא א סימן, לכל מיתה ששורפין בה כלים ומקטירין קטורת, מען פארברענט כלים, מען מאכט די הדלקות, מען פארברענט קטורת, הרי זו מיתה עובדי עבודה זרה.

הלכה ז — גוים וואס זענען נישט ממש עובדי עבודה זרה

זאגט דער רמב"ם ווייטער, אין יום איד, דער איסור פון יום איד, איז נאר אסור על עובדי עבודה זרה בלבד, נאר פאר די וואס דינען טאקע עבודה זרה. אבל הגוים שסומכין על הגוים, וואס זענען א חלק פון דעם קולטורלי, דער וואס איז אזוי ווי מ'זאגט מנהג אבותיהם בידיהם, שסומכין בהם ואוכלין ושותין ושומרין מועדותיהם כדרך, זיי האלטן עס פאר א מנהג, אבן עבודת המלך, אדער זיי שטעלן זיך צו ווייל דאס איז דער נאציאנאלער חגא פון דעם לאנד. אבער דער מלך וואס האט געמאכט דעם חגא, להעמיד למלך, קען זיין ס'רעדט זיך פון יענעם. אדער וואס איז א קריסטליכע לאנד, אדער וואטעווער ס'איז א לאנד פון זייער רעליגיע. אבל אינם מודים במועדויהם, זיי זענען נישט ממש אינטו איט, הרי אלו מותרין לשאת ולתת עמהם.

און דאס איז דער היתר וואס זיי ברענגען נאך פון די תוספות. און לכאורה זיי זאגן נישט צו האלטן אז די אמעריקאנער גוים זענען בערך אין דעם לעוועל, ס'איז מער אזא מנהג. זיי גייען נישט ערליך אין קירכע, שוין נאר אז זיי פראווען די טעג וואס זיי פראווען.

לכאורה מודה איז ווייטער, מודה איז טייטש מאמינים בו, דאס איז די טייטש. מודה איז טייטש אז איינער וואס זאגט כפירה, מודה איז טייטש ער גלייבט נישט דערין. אדער הולך במועדויהם, יא. אקעי, בקיצור.

דיסקוסיע: וואס מיינט "אינם מודים במועדויהם"?

Speaker 1: אבער איך מיינן אז דא מיינט ער נישט דא, פשטות מיינט ער נישט דא, אפשר אויך. ער מיינט אז א גאנצע דארף פון גוים, אבער אפשר מיינט ער אז אין די שטאט, אז דארט דער מלך למשל מאכט ער גלייבן דערין, אבער דער עולם קומט סתם אויסצו א פארטי. עס קען זיין בשעת, אפילו אין די צייט וואס ס'איז געווען גליטש מנהג אבותיהם, איז געווען אזעלכע מענטשן וואס קומען סתם. און הילולא אויף די מויבל ווארט, קוק דיך אום, די וואס זענען יענע טאג אין דער קירכע וואס זיי מאכן חצי יו חצי יו, אדער די וואס א גאנצע טאג זענען זיי נאר ווי זיי עסן און זיך פרייען.

Speaker 2: אהא, זיי גוט.

Speaker 1: מען זעט, עס איז געווען אמאל אין די גמרא געווענטליך, ווען עס רעדן פון די זרה, רומה שבט די זרה, רומה שבט די זרה איז געווען אזא מציאות אז איך בין דער עובד, יעדער איינער האט צו עס געווען אסאך געטשקעס. סיייערע געטשקעס צו קרעט זיך זיין זיינע חסידים, זיינע עובדים, און אנדערע מענטשען פון דער גייל אמאל קומען. עס קעהויבט נישט אין די מער, אין רום אויבערעלענגער, איז געווען דער אריסטאקראסי אידער וואס זענען געווען די אמתדיגע מענטשן זיי זענען געווען המיד, א ריזיגע פאלק פון פון ארביטערס יוצא משעתם ואשם משעתם, וואס אפשר זיי זענען נישט

ס'איז איינס, אבער אונז גלייבן זיי נישט. דאס האט זיך אן נישט געטוישט. איז כמעט נישט דא קיין נוצרים וואס גלייבן נישט אין די שולש. מענטשן האבן ליב צו זאגן, אבער עס איז נישט טעמעס. די פראטעסטאנס, יעדע איינער גלייבט אין די זעלבע שולש.

מיינען די ווארערבע די הלכה איז געווען וואס מיינע די ראשונים איז מער וויינגען די הלכה היינט. נאר, א פראקטיש קען זיין ס'איז עס אנדערש. בעסער, ערגער. שוין זייער גוט. להלכה האט מיר דארפן ראטע שטעקן אין די הלכה למעשה.

Speaker 2: יא.

הלכה ה' — יום שהעמידו בו מלך

Speaker 1: און שוין זאגן די כלים ווייטער, "יום שלא מסקאנסא מייגוים להמד זיין מלך" — א טאג וואס איז inauguration day, יא? ס'איז א פרייליכע טאג וואס מ'שטעלט א מלך. אבער יענע טאג איז מען מקריב אין קלסא אין לילי אים, און מ'איז מקריב קרבנות און מ'דאנקט די עבודה זרה. יא. הייסט דאס אויך אזא יום אידם? עס זאל זיין על הלכות ווי שאר יום אידם, אסור יענע טאג, אדער דריי טאג פאר דעם. אבער דאס איז ווען ס'איז א געשענעל זאך, ווען די גאנצע מלכות, אבער גוי שיוסר איד לעצמר גוי.

הלכה ט (המשך) — יום אידם פון אינדיווידועלע גוים

Speaker 1: להלכה דארף מען אריינשטעקן להלכה למעשה. יא.

שוין, אזוי גייען מיר ווייטער. יום שמתכנסים בו הגוים להעמיד להם מלך, א טאג וואס איז אן inauguration day, יא? ס'איז א פרייליכע טאג וואס מ'שטעלט א מלך. אבער יענעם טאג מקריבין ומקטירין לאיליהם, מ'איז מקריב קרבנות און מ'דאנקט די עבודה זרה. הייסט אויך אזא יום אידם. איז על הלכה, ושאר הימים אסור שלשה ימים לפניו. אבער דאס איז ווען ס'איז א national זאך, ווען די גאנצע מלכות.

אבל גוי שעשה איד לעצמו, א גוי וואס מאכט זיך אן אייגענע חגא, ומודה לעבודה זרה שלו ומקטיר, למשל, ביום שנולד בו, ער מאכט א יום הולדת, או יום תגלחת זקנו ולוריתו — דא איז אויך די איינציגסטע פלאץ וואס דערמאנט יום הולדת אין רמב"ם. יא. אדער ער מאכט א חלאקה, אויך די איינציגסטע פלאץ וואו דער רמב"ם דערמאנט א חלאקה. דער רמב"ם אין הלכות לקוטים, ווען ער דערמאנט די מצוה פון חלאקה, דערמאנט ער נישט די מצוה פון חלאקה. יא, אבער זקנו, נישט די האר פון א קליין יונגל. זקנו ולוריתו. לוריתו איז אן... לוריתו איז עפעס א מנהג פון עבודה זרה וואס מ'גיט, דו געדענקסט? ס'איז א... I don't know exactly what it is, יא.

Speaker 2: ער איז שוין געשטאנען וועגן די שערות צווישן די בארד מיט די...

Speaker 1: אקעי, אקעי.

אדער ויום שעלה בו מן הים או שיצא בו מבית האסורים, ער מאכט א סעודת הודאה פאר זיין נס. אדער ויום שיעשה בו משתה לבנו, א בר מצוה פאר'ן זון, אדער וואספארא סעודה איז א... א חתונה, נישט געווענליך?

Speaker 2: ניין, דא זעט מען די ענין אז א... יא, אסאך מאל איז אינטערעסאנט, אסאך מאל זאגט מען אין די גמרא א סעודת חתן, זאגן די מענטשן אז דער חתן פלעגט מאכן אליינס די סעודה. אזוי שטייט אין מסכת כתובות קומט צו זאגן, יא, דער איינער דארף צוגרייטן א סעודה און א סעודה. אבער אויך אסאך מאל זעט מען אז דער טאטע מאכט די סעודה, יא, משתה לבנו. נישט ער מאכט אליינס. די מחותנים, אזוי איז די מציאות, דער טאטע מאכט סעודה.

Speaker 1: אקעי, אבער משתה לבנו, איך ווייס נישט פונקטליך וואס דער רמב"ם מיינט דא, א בעיבי אדער וואס. איך מיינן אז...

Speaker 2: ניין, בעיבי האט ער שוין געזאגט.

Speaker 1: אה, נולד בו איז אליינס געבוירן געווארן.

זאגט דער רמב"ם דא א זאך וואס איז אונז העלפן אז די גוים זאלן קענען מאכן שפיכות דמים. זאגט דער רמב"ם, פונקט ווי מ'טאר נישט פארקויפן פאר גוים זאכן וואס דאס וועט זיי העלפן צו עבודה זרה, **כך אסור למכור להם דבר שיש בו נזק לרבים**, כגון מ'טאר נישט פארקויפן פאר זיי בערן און לייבן, ווייל זיי וועלן עס נוצן פאר שפיכות דמים, אדער כלי זין, כבולים, שלשלאות, קייטן, ווייס איך וואס, הענדקאפס, און אזעלכע זאכן וואס וועט זיין שפיכות דמים, טאר מען זיי נישט אויסשאפן זייערע כלי זין.

זאגט דער רמב"ם, **ואסור למכור להם כלי זין**. דאס איז אן ענין פון נישט העלפן שפיכות דמים. דאס איז אסור פאר א איד. **ואסור למכור לגוי, ואסור למכור לישראל החשוד למכור לגוי**. אה, אנטשולדיגט, צו א איד. א איד וואס גייט עס פארקויפן די נעקסטע פאר א גוי. א איד וואס איז חשוד אויף שפיכות דמים טאר מען אויך נישט. דאס איז לפני עור. אבער דאס איז נישט דער דין פון לפני עור. אבער זאגט ער, מ'טאר אויך נישט, דער לפני עור אויף דעם איז יא דא א איסור לפני עור, דהיינו, מ'טאר נישט פארקויפן פאר א איד וואס גייט עס פארקויפן פאר א גוי כלי זין. איך קען טראכטן אז דאס איז עכט לפני עור. דאס איז אן ענין פון רציחה פון די שבע מצוות בני נח. יא, אונז ווילן נישט אז זיי זאלן האבן די כלי משחית. דו מאכסט עס. דאס איז אן ענין וואס מ'טאר נישט פארקויפן גאנס, סתם אזוי צו זאגן.

אויב מיר וועלן גיין ווייטער, וועלן מיר שוין זען אין די נעקסטע סעיף א היתר. **ואין מוכרין להם כלי זין לליסטים ישראל**. אה, דאס זאגט ער קלאר. מ'טאר נישט פארקויפן א כלי זין פאר א איד וואס איז א ליסטיים. פארשטייט זיך אליין, א איד וואס האט א גאן געשעפט, אפס, סארי, דארף ער מאכן זיכער ער פארקויפט עס נאר פאר ערליכע מענטשן.

דיסקוסיע: פארקויפן וועפאנס פאר דיקטאטורשיפס

ס'איז דא אין ארץ ישראל, אונז זאלן נישט קיין שייכות האבן מיט ארץ ישראל, אבער ס'איז דא די וואס זענען אינוואלווד מיט די גאווערמענט, און די גאווערמענט דארטן האט זייער סאפיסטיקירטע סיסטעמס און וועפאנס, און זיי זענען אין די ביזנעס. זיי פארקויפן עס אויך פאר דיקטאטורשיפס. איז דא אפשר אפאר אידן, נישט משלנו, אבער ערליכע אידן, וואס זיי האלטן אין איין אויפפירן פאר דעם, ווייל דאס איז אן איסור, מ'טאר נישט מחזק זיין שפיכות דמים.

Speaker 2: נו, וואס איז טאקע דער היתר? נו, וואס איז טאקע?

Speaker 1: ס'איז טאקע נישט מותר, און ס'איז ביזנעס.

Speaker 2: זיי פארקויפן עס נישט פאר דיקטאטורשיפס, יא.

הלכה יא — היתר פון כורתים ברית

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **היו ישראל שוכנים ביניהם וכורתים להם ברית**. אה, איז דא א היתר. וואס איז אויב אידן וואוינען צווישן גוים און זיי האבן א דיעל מיט די גוים? וואס מיינט "וכורתים להם ברית"? ס'מיינט גארנישט. ס'מיינט אז איך בין א סטיזן פון אמעריקע. טראץ דעם וואס איך האב א ברית מיט אמעריקע, אמעריקע שיקט סאלדאטן אויב ס'איז דא א פרעד אויף מיר, שיקט זיך פאר מיר. רייט, און אויב איז דא א איד וואס האט א פאבריק אדער וואטעווער אין אמעריקע וואס מאנאפעקטשורט וועפאנס, **מותר למכור להם כלי זין להגן עליהם מפני אויביהם**. אה, נישט פאר זייערע אויסערן מלחמות. הורי המדינה להצילה, זיי נוצן עס פאר מלחמה מיט די שונאים פון די לאנד, און די מקואות צי עס קומט אויס מגן עליון.

פארקויפן כלי זיין פאר דער מלוכה (המשך)

Speaker 1:

אמעריקע שיקט סאלדאטן, אויב ס'איז דא א טרעט אויף מיר, שלאגט ער זיך פאר מיר.

און אויב איז דא א איד וואס האט א פאבריק אדער וואטעווער, ער איז א מענאפעקטשערער פון וועפענס, מוכר לו כלי זיין לעובדי המלך גייסותיו, נישט פאר עשיית מלחמה עם צרי המדינה להצילה, זיי נוצן עס פאר מלחמה מיט די שונאים פון די לאנד, און נוטלין ממנו שכר, און ס'קומט אויס מגין

געווען קאנעקטעד. זיי האבן עס נאר געטון, ווייל דער אדער מאכט היינט א חגא.

הלכה ח — פארקויפן זאכן פאר עבודה זרה

ווייטער, יעצט גייען מען אונז רעדן וועגן פארקויפן זאכן פאר זייער געוויסע זאכן וואס מען קען נוצן פאר עבודה זרה.

זאגט דער רמב"ם, **דברים שעימי יחידים למון ממון עבודה זרה**, זאכן וואס די גוים דארפן האבן פאר זייער עבודי זרה — טייל שוין קעוויסע קרבנות למשל — **איז לתר למקרתם לעובדי עושר ובעושר המקום לעולם**. טאר קיינמאר נישט פארקויפן די זאכן.

ס'איז עס אנטעס אנדערסאנד, ווייל מען פריער געלערנט אז ס'איז דער חשידים וואס דער גוי זייער שפעטער מאכן פאר עבודי זרה.

Speaker 2: ניין, איך האב געזאגט אז עס איז נישט עשה משום תקרבה.

Speaker 1: יעצט רעדט מען א נייע עשר. די יאד די געבן פארקויפן.

Speaker 2: א פריעז, האבן שמוען עס האט מען גערעדט אז ס'איז ממש ווערן עשר משום תקרבה.

Speaker 1: אהא.

אבער זאכן וואס זענען נישט מיכר. למשל, איך מען מען מעג פארקויפן מעיל אפילו וויבאלער זאל מען באכן קעיק פאר די עבודת זרה. ווייל מען מען מאכט מען אויף פאר אלע זאכן. ניין חנות וסתם. **ואום פירוש הגוי שכונות לעבודת זרה**. אויב ער זאגט איך וויל דער זאכן פאר עבודת זרה, **דעמאס אסר למקול**, אום קיין פאסטל מיט דער קריבן לעבודת זרה. למשל, מען פארקויפן צו א בהמה, זאל מען פארקויפן א בהמה מיט א מום, אזוי וועט ער נישט מקריב זיין די בהמה פאר עבודה זרה.

הלכה ט — לבונה זכה בכלל לבונה שחורה

זאגט דער רמב"ם, אבער **דברים המיוחדים, דברים שאינם מיוחדים, כגון לבונה זכה בכלל לבונה שחורה**. א מענטש האט לבונה, א חלק דערפון איז די ריינע וואס דאס נוצט מען אין עבודה זרה, און א חלק איז לבונה שחורה, מעג ער פארקויפן סתם, **ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבד לעבודה זרה, וכן כל כיוצא בזה**. ווייל דאס איז נישט אזוי בולט, עס איז נישט אזוי קלאר אז דאס איז אן אייטיעם פאר עבודה זרה.

Speaker 2: דאס איז די ריזען? אפשר נישט חושש ווייל דער גוי גייט עס טאקע נישט טון, ווייל ס'איז צעמישט, גייט ער עס אפשר נישט טון.

Speaker 1: לפני עור, אז מען טאר נישט העלפן א גוי טון אן עבירה. האסטו עס געוואוסט? אז מען טאר נישט העלפן א גוי טון אן עבירה. סאו לכאורה האט עס אלע כללים פון לפני עור, נאר ער האט נישט קיין אנדערע וועג עס צו טון. די גמרא זאגט "לפני", דאס זאגט די גמרא, "לפני לפני לאו מפרשינן", ס'איז א זאך וואס דארף נאך נאך.

הלכה י — כלי זין און דברים שיש בהם נזק לרבים

זאגט דער רמב"ם, **כשם שאין מוכרין לגוים דברים שמחזקין בהן ידיהן לעבוד עבודה זרה...** א נייע הלכה, אז ס'איז נאך דא זאכן וואס מ'דארף אכטונג געבן אין די קשר מיט גוים. יא, אבער דו זעסט אז דא זאגט ער די לשון "מחזקין בהן ידיהן", דאס איז עפעס די פרט פון די פריערדיגע זאכן. מ'שטיצט, מ'העלפט עפעס. ס'זעט אויס, מ'מאכט זיי גרינגער זייער עבודה זרה.

ס'קען זיין אז די אידן זענען געווען גרויסע ביזנעס לייט, און די אידן, אויב די אידן האבן געעפנט סטארס וואו מ'האט פארקויפט חגא אייטיעמס, האבן זיי געהאט א גוטע יום טוב, און אויב נישט, נישט. סאו די אידן האבן זיי ענעבילט א גוטע יום טוב. בקיצור, מ'איז זיי מחזק.

זאגט דער רמב"ם דא נאך אן ענין פון קשר מיט עבודה זרה. דאס איז די סימן פון די ענין פון קשר מיט עובדי עבודה זרה. ס'איז דא א פראבלעם דאס אז אונז זענען מכשיל אונז טוען א לפני עור אז אונז מאכן אז די גוים זאלן קענען גרינג דינען עבודה זרה.

דיסקוסיע: וואס מיינט "עיר שיש בה עבודה זרה"?

Speaker 1

און ביז יעצט אויסקוקט ווי אין יעדע צווייטע הויז, די אנדערע זייט פון די הויאנט איז די עבודה זרה. פרעגסטו די געדארפט א גוטע קשע? דאס איז א גוטע קשע? די צוויי הלכה'ס זענען א גוטן סטורע. פרעגסטו די א גוטע קשע, אבער דער רב'ן טאקע האלט ווי דין. דער רב'ן זאגט דער הלכה רעדט ווי רודי ומתי מאטנס, ער רעדט זיך נישט סאנפון אין שטאט אין א קירכע?

Speaker 2

יא, אין א טשורך אדער אזא זאך.

Speaker 1

אבער עס איז נישט סאנפון א טשורך, עס טאר נישט גיין א שטאט וואס האט א טשורך. אזוי שטייט דא, וואס איך דא זאגן? מען זעט נישט אין דעם, יא, מען זעט נישט דא א הלכה אז מען טאר נישט גיין אין א טשורך. מען זעט אפילו א גרעסערע הלכה. מען טאר נישט גיין אפילו אין א שטאט. איך מיין, אבער עס א גרעכט מיט סתם אז ס'מיינט עפעס אזא עפעס א עופן וואס עס שטייט שטייט. איך וואלט עס שווער ווייל יעדער גוי'שע שטאט האט מערער עבודי זרות. מ'טאר נישט גיין א גוי'שע שטאט.

Speaker 2

פניסי, זאגט דארטן געזעצט דארטן בסיחול פאר העלכב פאר לעזר.

Speaker 1

פניסי, א בית מין א...

Speaker 2

נא, מ'טאר נישט גיין א גוי'שע שטאט עס וועדליג'ס טאר גיין א גוי'שע שטאט.

Speaker 1

אקעי, ווייטער. וואס, לאמיר זען, לאמיר לערנען ווייטער, און זען צו ביים סוף האט מען טאקע נישט פארן.

אבער יא, לאמיר דארף מען דארפן מאפן ווען מען ענדיגט די שיעורים, און דארף מען טריה צו פרעגן פאר א נייע הויז. איך גלייב נישט אז אין האלאנד איז דא עבודה זרה. איך גלייב נאך נישט. אין א הויז ווי רבי יצחק... ניין, וואס הייסט א שטאט? א שטאט איז א געגנט, און מיינ געגנט איז נישט דא. איך האב געזוכט דא, גראדע, דארט איז דא א טשערטש, איך וועל עס געבן א ווערק-עראונד, איך וואוין נישט אין יענע גאס. אקעי, עס טרעפט זיך אן עצה, עס איז דא א שנעלע עצה געגעבן. גראדע, אסאך מאל, איך טו דא פארן, איך פאר אדורך, איז דא א טשערטש מיט א גרויסע פארקינג לאט, איך טראכט אמאל אז איך וויל זיך אויסדרייען אין זייער פארקינג לאט.

דער רמב"ם'ס לשון

Speaker 1

א עיר שיש בה עבודה זרה מיינט, אז ס'מיינט ווען ס'איז געווען אין אייראפע, איז געווען אסאך שטעט וואס האט געהייסן על שם עבודה זרה, אידן האבן עס א נאמען געגעבן. עיר שיש בה עבודה זרה איז מער א סימבאליש, א שטאט וואס איז אן עבודה זרה שטאט. א מענטש פארט פון איין פלאץ צום צווייטן, ער דארף דורכגיין פארשידענע שטעט, אסור לעבור בעיר שיש בה עבודה זרה, ער טאר נישט דורכגיין די שטאט וואס איז עבודה זרה. מדבר אמורין, במשהדרך מיוחדת לאותו מקום, ווען דאס איז א ספעשל הייוועי צו דער שטאט, אבל אם יש שם דרך אחרת, ואינו עובר אלא דרך זה...

זיי זאגן, גראדע, ס'איז דא א וועג, ער מעג יא גיין און גאנגען אין א וועג, ס'איז נישט די וועג גייט אדורך, ס'איז א גרויסע הייוועי, ס'איז נישט א הייוועי פון נאר די שטאט, ס'איז אן אינטערסטיע הייוועי, ער פארט אויך דורך די שטאט. עפעס אזוי, דרך אחרת, כאפ איך נישט וואס ער מיינט.

עליינו, אז למעשה אויב וועט דער שונא געווינען און ער וועט זיך אריינקומען אויסהארגענען אויך די אידן פון די לאנד, איז ווען דער איד טוט דאס, פשט אז ער באשיצט אויך די אידן. שרויין שרויין בתוכם, און זיי האבן זיך געבראכט ביי די גוים, און זיי האבן זיך אריינגעמישט צווישן זיי, ממילא מעג מען גיין, ווייל מיט דעם ראטעוועט מען זיך אליין.

יא, די גמרא זאגט אז ר' יהושע האט געזאגט, פרסוים פארקויפט זיי ווייל זיי זענען מגין אויף אונז. פשט איז, ווען אמעריקע גייט אויף מלחמה, זאל מען נישט זאגן אז אמעריקע גייט אויף מלחמה פאר די גוים. זי גייט פאר די אידן אויך, און זיי מאכן אפריס מיט זיי, זיי לאזן אונז וואוינען, און מ'איז א חלק פון דעם, און זיי זענען מגין אויף אונז אויכעט.

בדרך אגב, אידן פלעגן גיין אין די מיליטער פון די לאנד, אפילו אסאך מאל נישט געצווינגען דוקא. מ'זעט נישט אז ס'זאל זיין א קלארע איסור. מ'זעט נישט אז ס'איז דא א תשובה וואס הייבט אן "מ'טאר נישט, מ'טאר נישט נעמען קינדער, אז מ'פילט מ'קען נישט האלטן אידישקייט". אבער ס'איז נישט לאו דווקא ווייל אזויווי דא איז א זאך ווי מלחמה.

Speaker 2

יא, ווארט, דו זעסט דאך אפילו... אקעי, דא איז א שוואכערע ראייה. מ'רעדט נישט ממש פון קיין מלחמה, מ'רעדט יעצט פון פארקויפן א קליין משקה וואס ער קען נוצן. ס'איז אינטערעסאנט, אבער איך זאג דיר, די חקירה איז אינטערעסאנט. די גמרא האט גערעדט פון עפעס א גוי וואס איז נישט עובד עבודה זרה, פארקויפן פאר עפעס א גוי אין א פלאץ וואו מ'וואוינט נישט, אדער ער איז נישט מיט אונז, סתם א מאפיאנער, נישט די לאנד, נישט די גאווערמענט. דא רעדט מען פון די גאווערמענט. אה, דאס איז די חילוק. דיבורים מן הגוים מיינט סתם. דא רעדט מען פון די גאווערמענט.

Speaker 1

און אויך אין אן אופן אז די אידן האבן א ברית. אויב דו ווייסט נישט ווער וועט זיין ערגער פאר די גוים, צו נאפאליאן צו די רוסן דארט, אדער ס'קען זיין אסאך מצבים ווען מ'ווייסט נישט ווער וועט זיין ערגער פאר די אידן. אפשר אין אזא פאל טאקע נישט. ווען ס'איז קלאר אז דא האבן די אידן א דיעל. אין דעם שטייט אין קורת הברית, זיי ווייסן אז די אידן זענען מער סעיף יעצט, און ווען דער גוי האט אריינגעקומען איז זיין ערגער, אה, ביי אויף פון זעה, נעג מען. שוין, זאג דער אייל אין ווייטער.

עיר שיש בה עבודה זרה — אסור לעבור בה

Speaker 1

יעצט קענסט זעענען נאך א גרעסערע ארחוקות פון וואס מ'טאר זיך אינדרייען מיט די גוים. הוי די זרע שטאט.

איר שוי יעשט, ביי די זרע, מיט איילא חצול. מען מעגסליך דרייע לעבן די שטאט, אבער אן ממש אריינגיין, אין אבער לקנות ותוחה הוי חצול עבודי זרה, א שטאט וואס די עבודי זרע איז אינדרויסן פון די שטאט, אינמדערל אז עס זענען מעג מען גיין איבערווייניג.

אזוי, ס'קומט אויס, אז אויב דער הער וואס עס שטארק, א גאנצע שטאט, וואס אין יענע שטאט איז דא איין גערשקע, קומט מען נישט אריינגיין אין די שטאט.

אזוי שטיי איז ער.

Speaker 2

איי, רבי דאז די רבי איז מיוחלד, עבודי זרה מיינט נישט דא דארט א קערשקע. ס'מיינט אז עס איז א... ס'איז דא דער גרויסן... ס'איז א צענטער פון עבודי זרה.

Speaker 1

ס'איז דא א קערשקע.

Speaker 2

די וואטיקאן.

דאך א פסוק. "ולא תתורו אחרי לבבכם" מיינט אז מ'איז עובר אויף די הלכה. יעדן טאג וואוינט מען אין א שטאט וואס האט עבודה זרה, און מ'איז עובר דערויף. וואס זאל מען טון? אבער ס'איז נישט קיין ברירה. מ'דארף פרנסה, מ'דארף... א איד וואס וואוינט אין א שטאט וואס האט עבודה זרה, דו וואוינטסט דאך דארט צו א ריזן. דו וואוינטסט דארט אפשר ווייל ס'איז דא א אידישע קהילה, אדער דו האסט פרנסה. ס'איז נישט... קענסטו נאכדעם אז ווען מ'האט געקענט האט מען נישט געטארט, אבער מ'האט נישט קיין ברירה. דעמאלטס איז מותר אריינצוגיין אין די חנויות.

חנויות של עובדי עבודה זרה — אסור ליכנס

Speaker 1

זייער נעקסטע הלכה, **חנויות של עובדי עבודה זרה, אסור ליכנס בהן מפני עבודה זרה.**

סטארס וואס באלאנגט פאר עבודה זרה טאר מען נישט דינגען. דינגען מיינט איך וועל מאכן דאך די סטאר, רייט?

Speaker 2

יא, דינגען א סטאר פאר זי, ווייל עס איז מיינ עבודה זרה.

Speaker 1

אינטערעסאנט. יא, עס איז געדינגען געווארן פאר די עבודה זרה. אקעי.

המוכר בית לעבודה זרה — דמיו אסורין

Speaker 1

המוכר בית לעבודה זרה. אקעי. אויב איינער פארקויפט זיין הויז פאר עבודה זרה, מאכט ער זיך געלט, האט ער הנאה פון עבודה זרה. אקעי. **דמיו אסורין בהנאה, וילך אותם לים המלח.** דארף ער גיין זיך אביסל זאמלען די אלע געלט פון ים המלח. ער ברענגט, אז ים המלח מיינט נישט סתם א פריעדיגע ים, ער דארף מיט די געלט די מערסטע נעבדט דערצו. זיי קענען מיינען א גרויסן ים המלח. **אבל גוים שאנסו ישראל וגזלו ביתו.** דאס איז נאר אויב דער איד פארקויפט, ברצון. אבער אויב די גוים האבן געצוואונגען און זיי האבן אריינגעשטעלט אן עבודה זרה, און זיי האבן אים אפילו צוגעווארפן געלט, דעמאלטס איז יא **דמיו מותרין.** פארוואס? די גאנצע סיבה איז נאך ווייל ס'איז נישט... ס'איז נישט קיין ענין פון...

דיסקוסיע: דער חילוק צווישן מוכר ברצון און אנוס

Speaker 1

ער פרעגט אפילו א קשיא, מ'האט דאך פריער געזאגט אז ער מעג בויען אין בונות כיפה, אפילו א כיפה אויף די עבודה זרה איז כולו מתה. דא איז דאך די בייעס, און מ'זאגט אז די בייעס מאכט אים דינען די בייעס, אפשר אזוי האט ער געדענקט פריער. אפשר וועט ער זאגן אז ער וועט זאגן ווי א מידי בוי אויף די עבודה זרה. ניין, די המוכר ביתו. אה, אבער די צווייטע זאגט, אה, וואלט ער מאכט א סענט. אז ער עס רעדט אין די הילבע זאך. ניין, דער חילוק איז נישט וועגן אין א מידי בוי, דער חילוק זעט אויס ווייל מ'האט אים געצוואונגען. און דעמאלטס מעג ער כתר ומעלה ברכושלים, און דעמאלטס מעג ער אפילו עס מאכן א פישל אז ער צו פאר קוים. ווייל ער דארף נישט פארלירן זיין געלט וועגן זיין מגורס. און פארוואל דער פריעדיגער דארף יא פארלירן זיין געלט, ווייל ער האט נישט געווינט. ווייל ער האט עס אים בארצן. ער קען דין נישט, די קענסט פארקויפן פאר א איד, ווייל די פארקויפט פאר דעוודי זרה. איר זאל זאכן פאר די גוים, צווינגען, מיר שלאגן מין. כמד זאך. מ'זאגט נישט פאר אים! רעק זיגט נישט. ער וועגט פארקויפן פאר איד, און נאכאמאל. אונז שוינע יא זיין געלט און ווען עס געלט נישט זיין געלט, שטאט. ווען ס'איז במדר'ד, צווייט מיר נישט זיין געלט. מען רעדט איך נישט... ער מיינט זאגן, נאר ווען ס'איז זיין אין נישט ער ער וועט זוכט די עבודי זרה, און מען רעדט... א מלכה ווייז על עבודי זרה, מען קען דאך מיינען, מען האט נישט קיין אנדערע ברירה נאר צו פארקויפן. די איינציגסטע קאסטמער וואס וויל עס דא איז די עבודי זרה.

ס'איז דא צוויי וועגן פון די שטאט, אדער די דרך איז מיוחדת פאר די שטאט. ער מיינט צו זאגן, די דרך גייט אויך צו אנדערע פלעצער, רייט?

Speaker 2

יא, דאס הייסט.

אסור לבנות כיפה של עמזדים לעבודה זרה

Speaker 1

שוין, ווייטער, **ואסור לבנות עמהם כיפה של עמזדים לעבודה זרה.** ער טאר נישט העלפן, זיין א פארט פון א ביזנעס, אדער טון א קאנסטראקשן פאר א גוי צו בויען א כיפה, א בילדינג, א רינדעכיגע בילדינג, וואס מען גייט נאכדעם אריינלייגן דערין אן עבודה זרה. אבער כיפה, איך מיינ אז כיפה מיינט נישט א בילדינג, דו וועסט זען א מינוט, ס'קען זיין א טרקלין, א חצר. כיפה, מיינ איך, מיינט אזויווי אין א קלויסטער איז דא די רינדעכיגע דאך. יא, אבער למשל, ס'איז געווען אזויווי אין די פענסטער האט מען געלייגט אויף די עבודה זרה. ס'איז אין די פלאץ, אבער ער זעט די בילדינג, מעג מען יא. קוק וואס ער זאגט. **ואם עבר ובנאו, שכרו מותר.** סאן, דאס הייסט נישט משמשי עבודה זרה? ווייל וואס דאס איז געבויט איז נאך נישט געווען עבודה זרה לכאורה, נאר שפעטער לייגט מען אריין עבודה זרה, אזויווי מיר האבן געלערנט פריער. ניין, ס'איז נאך נישט משמש פאר עבודה זרה, און אפשר ביז דערווייל איז עס מותר. **אבל בונה הוא לכתחילה טרקלין או חצר שיש בו אותה כיפה.** מען מעג יא בויען די טרקלין אדער די חצר וואס שפעטער גייט מען אריינלייגן אין דעם די כיפה פון עבודה זרה.

דיסקוסיע: וויאזוי מעג מען אריינגיין בכלל אין די שטאט?

Speaker 1

סא וויאזוי מעג מען אריינגיין בכלל אין די שטאט? ווייל יעצט איז נאך נישט געווען קיין עבודה זרה. איך האב דיר געפרעגט אז איך... אקעי, סאן די אריינגיין אין די שטאט איז עפעס וואס איז צורך עיון. איך ווייס נישט וואס איך זאל דיר זאגן. מען טאר נישט גיין אין א שטאט און מען וויל דאך טון אז מען טאר נישט. פרעגסט א קשיא? איז א גוטע קשיא. איך ווייס נישט וואס דיר צו זאגן.

קודם כל, דער ראב"ד קריגט זיך און זאגט אז מען טאר נישט אריינגיין אין די יריד פון די עבודה זרה. האבן מיר גערעדט, דער ראב"ד האלט בכלל נישט פון די הלכה. אבער איך ווייס נישט, איך ווייס נישט וואס איז פשט. ס'איז א שווערע זאך. זיי ברענגען אז דער ש"ך מוטשעט זיך, און אנדערע אין די אחרונים. אה, יא, געווענליך ווען אונז מוטשען מיר זיך, זענען די ערשטע וואס האבן זיך געמוטשעט אויף די דעיס. אקעי. יא.

עיר שיש בה עבודה זרה — חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות

Speaker 1

עיר שיש בה עבודה זרה, אם היו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות, אם היתה עיר שיש בה עבודה זרה, און ס'איז דא חנויות, סטארס, וואס האבן אזעלכע פלאנצן, איך ווייס נישט וואס, צירונגען לכבוד די יום טוב פון די עבודה זרה, זענען מעוטרות, אסור להכנס בהם כלל, אפילו ליקח מה שבתוכן. די וואס האבן די באצירטקייט, די וואס זענען שייך אויסגעשטאטשקעט פאר א עבודה זרה, טאר מען נישט אריינגיין דארט אפילו צו קויפן א זאך. מיר נעמען אן אז מ'קען זיך פארשטעלן אז די סיבה פארוואס ס'איז יעצט אזוי שייך דעקארעטעד איז וועגן א עבודה זרה. **ושאינן מעוטרות, מותרות בהנאה.**

ווייטער, וויאזוי קומט מען בכלל אן אין די געשעפט? שטייען מיר דאך נישט. אויב טאר מען נישט אריינגיין וואו ס'איז דא אן עבודה זרה. אפשר מיינט עס מ'האט א טשויס, אויב דו האסט א ברירה, אזויווי דו גייסט אויפ'ן וועג, אדער אויב דו קענסט וואוינען אין א צווייטע שטאט, קענסטו גיין אין א צווייטע שטאט. אבער דו ביסט סטאק, אידן זענען דאך אין גלות. די אלע הלכות איז דאך כולהו אזא חצי גלות, חצי גאולה. דארף מען זיך אוועקמופן? וואו גייסטו מופן? א מענטש איז סטאק. "ולא תתורו אחרי לבבכם" שטייט

אויב ס'איז געווען איסור הנאה וואלט ער דאך סתם אזוי געדארפט, ס'איז מער א קנס, ער טאר נישט הנאה האבן דערפון, ער האט געקויפט אן אקס צו קענען אקערן, דאס איז אזא שיעור פון קנסות, "אם כסות וכרים לכך מכר ירקב?" ווי זאל ער עס לאזן שימלען? "לכך מכר כלים מתכלים יאכלם בן מלך, לכך עבד", ער דארף נישט הרג'ענען דעם עבד, אבער ער טאר אויך נישט ראטעווען דעם עבד, יא, האסט פיל אזוי וואס זעט אויס אינטערעסאנט. יא, ס'איז נישט קלאר, א קנס, ווייל די בעסטע פון די עבד יעצט ווערט, אויב דער עבד ווערט אן עבד של ישראל גייט ער דאך ווערן, ס'זעט אויס אז דאס לאזט מען, אזוי זאגט דער רמב"ם, דער עבד לאזט מען, פארוואס? ווייל דער עבד אז ער ווערט אן איד מעג מען. אקעי, שוין.

הלכה ט"ז — סעודות של גוים (חתונה)

Speaker 1: יא, ס'איז דא נאך אן הנאה פון סעודות של אותה רשע, גוי **שעשה משתה לבנו ולבתו**, יא, דאס איז עכט, מ'זאגט אז מ'טאר נישט פארקויפן וואפן און מועד און אזעלכע זאכן, א גוי מאכט א משתה, ער מאכט א חתונה לבנו ולבתו, **אסור להנות מסעודתו, אפילו לאכול הישראלי**, אפילו אויב דער איד גייט נאר צו עסן דארטן, "ולשתות משלו שם אסור", אפילו ער ברענגט זיין אייגענע עסן אסור, "הואיל ומסבת הגוים אכלו", מ'טאר נישט גיין צו א גוי'אישע חתונה, אזוי שטייט דא די הלכה, אויב ס'איז אן עבודה זרה'ס חתונה. "ומאימתי אסור לאכול אצלו? משיתחיל לעסוק ולהכין צרכי סעודה". יא, פון ווען מ'זאגט שוין שמחה במעוננו, יא, פון ווען מ'ווייקט איין די באנדלעך שטייט אין די גמרא, הייסט פון ווען ס'הייבט אן הייסן א חתונה, אויך לגבי די גוי, פון ווען ער הייבט שוין אן עוסק זיין אין צרכי סעודה הייסט עס שוין ווי ס'איז שוין זיין חתונה, און דאס איז שוין דער איסור ווי אן איד טאר נישט זיין דארטן. אויך וועגן א הילולא דמילתא, אדער ס'איז סתם א ענין פון חוקות הגוי.

דער מקור פון דעם איסור: פסוק "וקרא לך"

Speaker 1: אזוי ווי וואס שטייט אין די פסוק פון "לא תקח מבנותיו לבניך"? אז דא איז כביכול מ'טאר נישט גיין צו אזא חתונה. מיין איד, כ'האב עס געזען. יא. **לכל ימי המשתה, לאחר המשתה שלשים יום**. דרייסיג טעג. אינטערעסאנט, ביי אידן איז נאר דא שבע ברכות, ביי גוים איז דא דרייסיג טעג. אויב ער מאכט נאך א סעודה, קען מען מאכן... ווייל שבע ברכות איז דרייסיג טעג? איז עס שטארק? ווייל שבע ברכות, אבער עפעס קען מען מאכן. א שמחת מנונים, מיין איד, האב איך געדענקט. אפשר איין ברכה.

אויב מאכט ער די סעודה מחמת א נסיעה, אפילו אחר שלשים יום אסור, אויב מאכט ער די סעודה וועגן די חתונה. ביז צוועלף חדשים. א גאנצע יאר. וכל כיוצא בזה.

דער זוהר: "וקרא לך ואכלת מזבחיו"

Speaker 1: זאלן מיר זען מיט די זוהר, שמות, דף ק"י עמוד א'. "וקרא לך", דארט ווען די תורה רעדט אז מ'זאל פארטרייבן די גוים פון ארץ ישראל, ווייל אונז ווילן נישט אז אידן זאלן האבן א שייכות מיט גוים. פארוואס? ווייל "וקרא לך", ער וועט דין רופן, "ואכלת מזבחיו", דו וועסט עסן פון זיין סעודה וואס ער איז געשלאכטן, "ולקחת מבנותיו לבניך", און דו וועסט זיך מתחתן זיין מיט זיי, און נאכדעם "וזנו בנותיו אחרי אלהיהן", זיינע טעכטער וועלן דינען זייערע עבודה זרה, און דייע קינדער, דייע זין וואס זענען געבוירן דארט, א אייניקל מיט פליסטונגע אויגן, פון זיין שווער'ס זייט, פון זיין טאטע'ס זייט איז ער א איד, פון זיין שווער'ס זייט איז ער א קריסט. טויטער קריסט. "והזנו את בניך אחרי אלהיהן".

זעט מען אז מ'דארף אוועקשטיין פון עבודה זרה. און דאס איז די פשט וואס ער רעדט דא פון חתונה. אבער דא שטייט אז... אבער דא זעט מען אז די איסור איז די "וקרא לך ואכלת מזבחיו". די פסוק האט געזאגט אז מ'מאכט א ברית, ער גייט צו זיין זבח. פשוט מיינט עס טאקע א זבח וואס ער מאכט לשם עבודה זרה. אבער דו זעסט וואס געשעט, ווייל די פסוק גייט דאך

אקעי, דארפן טראכטן. יא מעגן. יענץ איז א סארט עונות. איך ווייס נישט. אבער פריערדיגע קען מען דאך הייקער זיין יעדע זאך. אקעי.

הלילין של עובדי עבודה זרה — אסור להספיד בהם

Speaker 1:

יעצט, די הלילין של עובדי עבודה זרה, אסור להספיד בהם. וואס הייסט? נוצן זיי א מייק פאר די לווייה, ווייל ביי א לווייה נוצט מען דאך א חליל צו זינגען. ווייטער, וואס זאל מען צאלן זיי דערפאר? אזוי ווי מיר טארן נישט דינגען פון זיי קיין חנות, איז די זעלבע זאך. נישט ווארטן, נישט מקדש. ס'איז נישט קיין תקרובת עבודה זרה. ס'איז פשוט די כלי.

הלכה מ"ט (המשך) — הלילה של עבודה זרה

Speaker 1: וואס הייסט? מען מעג? אקעי, דארף מען טראכטן. יענץ איז א סארט אונס, איך ווייס נישט. אונס ממון. אבער פריערדיגע קען מען דאך הייקע זיין יעדע זאך. אקעי.

יעצט, די הלילה של עבודה זרה אסור לשכור בהם. וואס הייסט? נוצן זייער מיוזיק פאר די לווייה, ווייל ביי לווייה נוצט מען דאך א חליל צו זינגען. ווארט א מינוט, פארוואס זאל מען צאלן זיי דערפאר? אזוי ווי מיר טארן נישט דינגען פון זיי קיין חנות. די זעלבע זאך. נישט ווייל ס'איז מקדש, ס'איז נישט קיין תקרובת עבודה זרה. ס'איז פלעין געלט פון עבודה זרה. ס'איז באלאנגט פאר זיי, זיי דינגען עס אויס. זייער גוט.

הלכה נ' — יריד של גוים

Speaker 1: הלכה נ' - יריד של גוים. וואס מעג מען יא פארהאנדלען מיט גוים? איז מען מעג גיין צו די יריד פון גוים, ולוקח מהם בהמה, עבדים ושפחות בגיותן, ווען די עבדים ושפחות זענען נאך גוים, ובתים, שדות, וכרמים. וכותב ומעלה בערכאות, מען מעג אפילו שרייבן אין זייערע געזעצן אז ס'איז געווארן מיינס, מפני שהוא כמציל מידם, ווייל ער נעמט עפעס וואס ער וואלט פארלוירן די געלט. אויב ער וועט נישט אריינשרייבן, וועט ער עס פארלירן. ער רעדט דא נישט ביי ימי אידיהן.

חילוק: לוקח מן הבעל הבית או מן הסוחר

Speaker 1: במה דברים אמורים? בלוקח מן הבעל הבית, איינער וואס נוטל מחצית. וואס ער געבט נישט קיין מחצית, האט דער מהר"ם אלשקר שוין מתיר געווען. אבער אויב קויפט ער פון א סוחר, וואס הייסט בעל הבית? איך מיינן ער קויפט פון די ענד, פון די עקטשועל, פון די מענטש האט עס געמאכט. אבער אויב קויפט ער פון א מיטל מענטש, פון א האלסעילער, אסור, לפי שזה נותן מחצית, ווייל ער געבט מחצית, און מחצית לעבודה זרה. אויב ס'איז א יריד פון וואס מיר רעדן אין געוויסע מצבים, ווען די עבודה זרה, די גלחים זענען אויך געווען די לידערשיפ, די גלחים זענען געווען די מושל בעיר, איז אז ער געבט דאך מחצית, און די מחצית איז לעבודה זרה, און ער נעמט צו זיין מהנה לעבודה זרה, אז ער גייט מהנה זיין די עבודה זרה, ער גייט מאכן די עבודה זרה זאל האבן געלט.

בדיעבד: קנסות אויף דעם וואס האט געקויפט פון סוחר

Speaker 1: איז וואס טוט זיך אויב בדיעבד לוקח? ווען א טאג, א רויבער האט עובר געווען, ער האט זיך נישט געקענט איינהאלטן, אדער ער האט נישט געהאט קיין ברירה, ער האט יא געקויפט פון דעם האלסעילער. דארף ער עס מאכד זיין?

אין בהמה לוקח. אויב האט ער געקויפט א בהמה, נושא פרסה סוס מן הרכיבה למטה, זאל ער צוברעכן, ער זאל מאכן די בהמה פאר א בעל מום? יא, ער צוברעכט די פיס, דאס הייסט עיקר מיינן איך אויב איך געדענק, און דעמאלטס קען מען גארנישט טון דערמיט, ס'ווערט אזוי א בהמה וואס מ'קען נישט ניצן, מ'קען נישט שחט'ן.

אבער די ווארט איז וועגן ער האט מהנה געווען אן עבודה זרה, די עבודה זרה האט געמאכט געלט אויף אים, ניין? יא, איך ווייס נישט, ס'איז א קנס, אגעין, סאמטינג אינטערעסטינג. וואס איז געווען דארט? ס'איז געווען א קרוב'ס עבודה זרה אדער עפעס, ס'זעט אויס ס'איז עפעס אן עונש, ווייל

האבן מיר געהאט אז ווען א איד זאגט אז ער גייט דינען עבודה זרה, גלייבט מען אים נאכנישט. א איד קען אייביג קומען א הרהור תשובה, און מען גלייבט אז השם יחזור בתשובה טון. א איד גייט זיך נישט באמת נכשל ווערן. בחזרה, אונז ווייסן אז ער איז שוין אויך נכשל געווארן, און דעמאלטס איז אסור. הגם אז ביי א גוי בחזרה איז מותר, ווייל ער איז שוין געקומען פון דארט, ער גייט שוין נישט צוריקגיין, ביי די איד גייט ער אפשר צוריקגיין. אינטערעסאנט.

דיסקוסיע: פארוואס בחזרה איז אסור?

Speaker 1: וואס איז די סיבה פארוואס בחזרה איז אסור? דא מער אזוי ווי אונז קענען צונעמען, מען טאר נישט דילן מיט אזא איד. מען זעט אויף אז דער גוי גייט... איך ווייס נישט... גייט צוריקגיין. אבער מען זאל מורא אז זיין געלט איז משאו עבודה זרה, און מען טוט מיט אים געשעפט און טוט מיט געלט וואס ער האט געמאכט אין די טרפה. זיין געלט איז געווארן קאלי געווארן.

אה, זייער גוט. ער מיינט מיר אז ער טראכט וואס מיינט א יריד פון עבודה זרה. ער גייט צו א גוי'אישע שטאט, און דארטן... אלע געלט וואס דרייט זיך דארטן איז נסתמנה געלט. אונזער ביזנעס גייט ווערן קאנטיימינעירט. אקעי. מען גייט קויפן פון אים און די געלט איז עבודה זרה'דיגע געלט. ישראל משומד, ישראל וואס מ'ווייסט אז ער איז... און זיין געלט איז א מין לא זכר פון עבודה זרה. עס איז וויין נסך, וויין עבודה זרה. עס איז איר עשר. משומד לעבודה זרה איז משומד לעבודה זרה. אה, אקעי. ניין, אבער דא איז נישט די זעלבע. שמא יחזור בו, ווייל אונז ווייסן אז ער איז א משומד. זייער גוט. אויב זעט מען פון דא, אז אפילו מ'זאגט אז א איד אפשר שם יחזור בו, דא זאגט מען שוין פאר א משומד. א משומד איז א משומד. מען ווייסט דער אמת, עס זעט די עבודה זרה.

דער רמב"ם'ס הסבר: עבודה זרה ביד ישראל אסורה בהנאה

Speaker 1: ישראל שהולך ליריד של גוים איז בחזרה אסור לעשות עמו שמא עובד עבודה זרה מכר להם שם. עבודה זרה ביד ישראל אסורה בהנאה. א איד וואס קומט יעצט צוריק פון א יריד פון גוים האבן אונז מורא. דאס איז די הסברא קומט פאר די פריערדיגע הלכה. דארף ערה אויט, און גרוה. מען האט ער פענאלטיס מיט די עלעמענטערי. דאס איז די הסבר פאר די פריערדיגע הלכה.

הסבר הלכה יט: דמי עבודה זרה ביד ישראל

א איד וואס קומט יעצט צוריק פון א יריד פון גוים, האבן אונז מורא... דאס איז דער הסבר פאר די פריערדיגע הלכה לכאורה, יא? אז ווען ער קומט צוריק, האט ער אפשר פארקויפט עבודה זרה, דאן האט ער דאך דמי עבודה זרה. דמי עבודה זרה איז דאך אסור בהנאה. עבודה זרה פון א גוי איז מותר, מעות הגוים... לייכט גוט. דא איז דער הסבר פאר די פריערדיגע הלכה.

פירוש "יריד של עובדי כוכבים"

א יריד של עובדי כוכבים ומזלות, מיינט נישט דוקא ווען ס'איז א יריד, ס'איז א מקום עבודה זרה, אבער מסתם עפעס ביזנעס האט ער דארט געטון. א מענטש קומט צו א פלאץ, ער דארף דאך האבן געלט, רייכט ער א ביסל געלט. רעדט מען דא פון א יריד של גוים, א יריד של גוים, אפילו מ'ווייסט נישט זיכער אז ס'איז עבודה זרה, אבער האבן אונז מורא אז א חלק פון די יריד של גוים איז געווען עבודה זרה. פארשטאנען?

נא, א יריד של עובדי כוכבים ומזלות, מיינט נישט דוקא א יריד, מיינט דאס זעלבע זאך.

צוויי באזונדערע איסורים: "אזל למועד" ביי הליכה, "דמי עבודה זרה" ביי חזרה

פונקט דעם רמב"ם איז קלאר, לאמיר עס פארשטיין, לאמיר עס פארשטיין פשוט. דא איז דא צוויי אנדערע איסורים. דא איז דא איין איסור פון "אזל למועד", ווען א מענטש איז אן די וועג צו עבודה זרה און ער מאכט א גוטן דיעל, ער האט געקויפט אדער פארקויפט, קען עס זיין אז ער גייט עבודה

ווייטער. ער מאכט א זבח לשם עבודה זרה, דאס הייסט ס'איז א זבח פון תקרובת עבודה זרה, אבער נאכדעם גייט ער חתונה האבן מיט זיין טאכטער וואס ער גייט טרעפן דארט, און זיינע קינדער און אייניקלעך וועלן דינען עבודה זרה. סאן, ס'איז נישט נאר די עבודה זרה, ס'איז נישט נאר די עבודה זרה אויכעט, ווייל נאכדעם וואס ער האט חתונה מיט זיי דינט מען דאך עבודה זרה.

חידוש: דער איסור איז נישט נאר וועגן תקרובת עבודה זרה

Speaker 1: סאן, מ'טאר נישט גיין צו א גוי'אישע חתונה אפילו אויב ער עסט כשר, אפילו אויב ער ברענגט זיין אייגענע כשר'ע עסן, אפילו ס'איז נישט קיין שאלה פון זבחי מתים און די סעודה פון תקרובת עבודה זרה, איז נאך אלץ א שאלה פון דאס קען ברענגען צו עבודה זרה ווייל ער גייט דארט טרעפן גוי'אישע מיידלעך. און חתונה האבן זיי נאכדעם געדינט דעם זאלן. נאכדעם קען מען דינען דעם זאלן. נאכדעם אויב דו דרייסט דיך סתם אזוי אין א באר מיט סתם עובדי עבודה זרה, איבעראל וואו ס'איז דא א מצב פון "ויזנו אחרי אלהים", אויב ס'איז דא א מצב פון "וזנית אחרי אלהיהן", אויב ס'איז א פלאץ וואס... אבער דו זעסט, דו טארסט נישט עסן מיט א גוי. די גאנצע זאך, די אלע הלכות, ווען הייסט עס א משתה? אויב ס'איז סתם מען עסט א סעודה, אויב ס'איז פאר שמועסן, אבער ווען ס'איז פאר א זיווג, א פיעסטא, א סעלעברעישאן.

הלכה י"ח — בת ישראל לא תניק / מיילדת

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם ווייטער נאך הלכות: בת ישראל לא תניק את בן הנכרית, מען זאל נישט זייגן, מען זאל נישט געבן צו עסן פאר די בן הנכרית, פן תגדלנו לעובד עבודה זרה. ס'שטייט אזוי, ווען זי טוט עס נישט פאר פרנסה, זי טוט עס סתם פאר א טובה, די זעלבע זאך ווי לא תיילד את הנכרית. אבל מיילדת בשכר משום איבה, אויב זי איז א מיידליך, וואטעווער, א הייבאם, און זי איז א מיילדת, טאר זי נישט מיילד זיין א נכרית בחנם, אבער בשכר, ווען זי טוט עס פאר פרנסה, דעמאלטס זאל זי יא, משום איבה, אזוי וועט מען נישט האבן טענות אויף איר. ווייל ס'שטייט אזוי, ווען דו ביסט א וואלונטיר, קענסטו טשוןן יא אדער נישט, אבער ווען דו טוסט עס בשכר, אויב דו גייסט עס נישט טון, גייט עס ברענגען אן איבה, ס'גייט ברענגען א שנאה.

ווייטער, ונכרית מיילדת את בת ישראל ומניקה את בנה ברשותה. די נכרית מעג מיילד זיין א בת ישראל, און זיי מעגן מייניק זיין א בן ישראל, אבער נאר ברשותה, נאר ווען ס'איז אין די רשות פון די ישראל, ווייל שיקן דיין אידיש קינד צו די גוי'ס הויז איז דא א חשש פון אז די גוי גייט הארגענען דיין אידיש קינד. דאס טאר מען נישט. אבער אין דיין הויז מעג מען. "כדי שלא תארגנו". מ'דארף נזהר זיין אז די גוי זאל אים נישט הארגענען. אקעי, מ'רעדט דאך באופן וואס ס'איז דא א חשש פון הארגענען. ס'איז דא א חשש.

הלכה י"ט — ההולכים לתרפים / ישראל שהולך ליריד של גוים

Speaker 1: יעצט, זאגט דער רמב"ם, "ההולכים לתרפים", די וואס גייען צו עבודה זרה, איז אזוי: תרפים איז פשוט א נישט שיינע ווארט. די תרפים וואס רחל האט גע'גנב'עט. יא, תרפים מיינט "לשון מקום הטנופת", וואס מיינט שמוץ. מען רופט עבודה זרה תרפים. ניין, דאס איז... ס'שטייט ביי רחל איז די זעלבע זאך. יא, ס'איז א שלעכטע לשון. מען רופט עס אויף עבודה זרה רופט מען א שמוץ. "כוסה לוסה ולוססה מואן". "אבל הבאים", די וואס זענען שוין צוריקגעקומען, זענען געווען, זענען שוין צוריקגעקומען מיט תורה, אבער ער זאגט אז "וישו לא יקשרו דמיהם", אויב ס'איז איינער וואס מ'גייט אין די קומט, דעמאלט איז יא אסור צו טון ביז אפילו די וואס זענען שוין צוריקגעקומען, שמא הם קשורים, שמא דעתם לחזור. זיי גייט איין גרושה יראה, סאן אפשר גייען זיי צוריקגיין, און דערנאכדעם גייט ער גיין צו עבודה זרה.

חילוק: גוי בהליכה ובחזרה, איד בהליכה ובחזרה

Speaker 1: וואס איז די מודה? רבי ישראל, אה, רבי ישראל, עס איז פארקערט. בהליכה ווען ער איז אויפן וועג, מותר. אזוי ווי אין פריערדיגע

דין משומד: קאמבינאציע פון ביידע חסרונות
א משומד איז ביידע, סיי ער איז א איד און ער האט דעם חסרון אז זיין געלט איז אסור, סיי ער איז א משומד און ס'פראפט אים נישט אז ער גייט נישט גיין צו עבודה זרה, ממילא סיי בהליכה סיי בחזרה אסור לשאת ולתת עמו.
שטימט?
געוואלדיג!
אוקעי.

זרה "אזל למועד". דאס דינט נישט פאר איינער וואס מ'האט א חשש. ווער איז דא דער חשש? א גוי. א איד איז נישט דא דער חשש, נאר א משומד. אבער ביים צוריקקומען, "בא מצדיק", איז דא אן אנדערע חשש, דא איז דער חשש "דמי עבודה זרה". דמי עבודה זרה ביד גוי איז מותר. א גוי האט נישט קיין איסור צו קויפן עבודה זרה, זיין געלט איז מותר. ממילא ווען ער קומט איז נישט קיין שום שאלה. א איד איז אסור, ווייל דאס איז דמי עבודה זרה, דאס איז געלט פון עבודה זרה. אפשר? ס'איז נישט קיין אפשר.